

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Klassiwoitlus

N° 133—134

Juuli — August

1931

SJAN-TSCHUN-FA

Hiina kompartei keskkomitee sekretär, kelle Nankingi timukate-
walitsus tappis 23. juunil s. a. Schanghais

Fr. E. Krossi wõrd
nim. EHKV kaitse
Raamatukogu

SJAN-TSCHUN-FA

Sm. Sjani surmaga kaotas Hiina KP ühe oma parema juhi, Hiina töörahwes — ühe energilisema wõitleja oma wabastamise eest. Sjan oli tööline. Ta sai oma turjal tunda hiina kodanluse ja imperialistide kurnamiswiise. See wiis ta warakult klassiwõitluse teele, esiteks ametiühisuslises liikumises, pärast (alates 1923. a.) ka KP põrandaaluses tegewuses, kus sm. Sjan paljudel wastutawatel kohtadel töötas, kuni Hiina KP VI kongress 1928. a. ta partei peasekretäriks walis. Partei peasekretärina teostas sm. Sjan enamlise järjekindlusega Kominterni põhimõtteid, wõideldes halastamata igasuguste kõrwalkaldumiste vastu neist põhimõtetest.

Mõrtsukatöödega kodanlus ilmarewolutsiooni tulekut takistada ei suuda. Iga wõitluses langenu asemele ilmuwad tuhanded uued, kes saawutawad eesmärgi, mille eest wõitles ennastsalgawalt sm. Sjan.

Rewolutsioonilise kriisi eelduste kasw Saksamaal ja Poolas ning eesti tööliste- klassi ülesannetest

I. Ajaloo sündmuste käik kinnitas Kominterni leninlist liini

Ära märkides, et imperialistlisest ilmasõjast alguse saanud üldine kapitalismi kriis on läbi elanud rea mitmesuguseid järkusid, kriipsutas Kominterni 6. kongress alla, et kolmas ajajärk, mis algas sellest silmapilgust, kui kapitalistline majandus, samuti ka N. Liidu majandus üle ennesõjaaegse tasapinna jõudsid, wiib „kapitalistlike stabilisatsiooni vastuolude edaspidise arenemise kaudu paratamata kapitalistlike stabilisatsiooni edaspidisele lagunemisele ja üldise kapitalismi kriisi järsule terawnemisele.“

Seega hindas Kominterni 6. kongress kapitalistlist stabilisatsiooni, kui ajutist, kõikuwat, ebakindlat ja mädanawat stabilisatsiooni, mis lõõb weel enam kõikumata kapitalistlike kriisi edaspidises arenemise käigus ning wiib kapitalismi üldise kriisi järsule terawnemisele. „Kapitalismi stabilisatsiooni vastuolude arenemine wiib niiwiisi paratamatult praeguse „stabilisatsiooni“ ajajärgu ümberkaswamisele määratute katastroofide ajajärguks,“ niiwiisi määras Kominterni 6. kongress ära „eesmärgi“, kuhu kapitalismi „stabilisatsioon“ wälja jõuab.

Ühtlasi märkis Kominterni 6. kongress ära, et ikka enam lagunewa kapitalistlike „stabilisatsiooni“ ka kapitalismi üldise kriisi kaswawa terawnemise alusel „läheb edasi üldine töölisteklassi pahemalepoole mineku protsess Euroopa maadel.“

Iseloomustades rewolutsioonilise liikumise seisukorda kolmanda ajajärgu algusel, märkis 6. kongress ära, et „iseloomulikuks asjaoluks kõikides majanduslikes kokkupõrgetes töö ja kapitali wahel on nende ennenägemata terawus.“

Niisuguse terawuse juures omandab „iga streik poliitilise, s.t. üldklassilise iseloomu.“

Ning, lõpuks, „kaswab — mitmesugustes wormides — töölisteklassi wastupanek, kes juba paranenud eelmise ajajärgu rasketest kaotustest“.

Et see hindamine, mida Kominterni 6. kongress kapitalistlike stabilisatsiooni vastuolude arenemisele, kapitalismi üldise kriisi süwenemisele ning töölisteliikumise tõusule andis, õige oli, seda tõendasid 6. kongressile järgnewad sündmused ning arenemise käik.

Wälja minnes 6. kongressile järgnenud sündmuste käigust, märkis Kominterni täidesaatekomitee 10. täiskogu, mis aasta hiljem peeti, et sündmuste arenemine pärast 6. kongressi kinnitas terwelt ja täielikult

seda maailma majanduslise ja poliitilise seisukorra hindamist, mida 6. kongress andis. Wastupidi sotside ja parempoolsete oportunistide ning leppelaste ettekuulutustele „ei muutunud kapitalistline stabilisatsioon mitte üksi kindlaks, waid wastupidi, ta lõõb ikka enam ja enam kõikumata.“

Täiskogu kriipsutas alla, et sündmuste arenemisekäik näitab ikka selgemini, et õige oli 6. kongressi hindamine, et pärastõjaaegse kapitalismi kolmas ajajärk on kapitalismi üldise kriisi kaswamise ajajärk, imperialismi wäliste ja sisemiste põhiwastuolude kiirendatud terawnemise ajajärk, mis paratamatult wiiwad imperialistlikele sõdadele, määratusuurtele klasside kokkupõrgetele, uue rewolutsioonilise liikumise tõusu laiendamisele tähtsamatel kapitalistlistel maadel, suurtele imperialismi-wastastele rewolutsioonidele asumaadel.

Rewolutsioonilise liikumise seisukorra kohta tähendas 10. täiskogu, et „uueks nähtuseks pärast 6. kongressi on järsult silmatorkaw rahwuswahelise töolisteklassi pahemalepoole minek ja rewolutsioonilise tööliste-liikumise uue tõusu kasw.“

Selle pahemalepoole mineku ja liikumise tõusu tunnustajateks oli terve rida rewolutsioonilisi sündmusi, nagu streik-lokaut Ruhris, üldstreik Lodsis, mitmekümne tuhande tekstiiltöölise streik Põhja-Prantsusmaal, põllutöölise streik Tsheho-Slowakkias, tekstiiltöölise üldstreik Bombays, määratu streigiliikumine Austraalias, streigid Lõuna-Ameerikas, tubakatöölise üldstreik Bulgaarias, streigiwõitluse elawnemine Hiinas jne.

Missugused olid täiskogu hindamise järele selle tõusu iseäraldused?

Kõige iseloomulikumaks iseäralduseks nendes arenewates konfliktides oli, nagu ära märkis 10. täiskogu, laiade töölistehulkade kõrgendatud poliitiline tundelikkus, hulkade tundelikkus, mis terawalt, otse haiglaselt reageerib iga fakti, isegi wäiksena paistwa fakti peale.

Niisugune hulkade kõrgendatud poliitiline tundelikkus muudab majanduslised wõitlused paljudel juhtumistel hulgalisteks poliitilisteks streikideks, nagu seda olid, näituseks, Lodsi ja Bombay üldstreigid.

Kodanlus wastab nendele töolisteklassi rewolutsioonilistele wäljaastumistele surweawaldustega, kuid need surweawaldused kutsuwad wälja protesti- ja solidaarsusestreigid, mis omandawad selgelt wäljakujunenud poliitilise iseloomu.

Kuid mitte üksi streikides ei awaldu see rewolutsioonilise liikumise tõusu kasw, waid ka teistsugustes wõitlusewormides, nagu uulitsameeleawalduses (nagu 1929. a. 1. mai meeleawaldus Berliinis, 1. august 1929. a. jne), mis räägib sellest, et „proletaarsete hulkade majandusline wõitlus kaswab ümber rewolutsioonilise wõitluse kõrgemateks wormideks“.

Iseloomulik on ka see, et samal ajal algawad rewolutsioonilised wäljaastumised talurahwa hulkades, mis kõige silmapaistwamalt ilmsiks tuli näituseks Poolas.

Ja lõpuks märkis täiskogu ära, et uus rewolutsioonilise liikumise tõus kannab rahwuswahelist iseloomu, waatamata tema mitteühetasele arenemisele.

Niiwiisi hindas Kominterni 10. täiskogu maailma majanduslist ja poliitilist seisukorda ning see hindamine kinnitas täielikult 6. kongressi leninlist liini, kuna oportunistid ja leppelased, kes pasundasid „organiseeritud“ kapitalismist, kuiwale jäid. Niiwiisi kinnitas sündmuste arenemisekäik ise Kominterni leninlist liini.

Kui Kominterni 6. kongress ära märkis, et kapitalismi väliste ning sisemiste vastuolude arenemine wiib paratamatult ajutise, kõikuwa ja mädanewa stabilisatsiooni lagunemisele, muutes stabilisatsiooni ajajärgu määratute katastroofite ajajärguks, siis wõis Kominterni 11. pleenum ära märkida, et 6. kongressi poolt ettekuulutatud kapitalismi väliste ja sisemiste vastuolude alusel „**tuleb kapitalistilisele stabilisatsioonile lõpp**“.

„Tuli niiwiisi wälja, nagu enamlased kaks-kolm aastat tagasi rääkisid.

Enamlased rääkisid, et tehnika kasw kapitalistlistel maadel, kapitalistilise ratsionaliseerimise ja walmistujõudude kasw, tööliste ja talurahwa miljoniliste hulkade elamistasapinna piiratud seisukorra juures, peab paratamata raske majanduslise kriisi kaasa tooma. Kodanline ajakirjandus naeris enamlaste „algupärase ettekuulutuse“ üle. Parempoolsed kallaklased ütlesid lahti enamlisest hinnangust ja wõtsid marksistilise analüüsi asemele liberaalse loba „organiseeritud kapitalismist“. Mida meie aga tegelikult näeme? Et niiwiisi wälja tuli, nagu enamlased rääkisid. (Stalin, aruanne partei 16. kongressil).

Äga samal ajal, kui kapitalistilisele stabilisatsioonile lõpp tuleb, wiiakse Nõukogude Liidus lõpule sotsialistilise majanduse wundamendi ehitamine. Kapitalistlikes maades süweneb tööstuse kriis, mis wäljendub walmistuse järjekindlas kokkutõmbamises, tarwitamise ja sisemise turu järsus kokkutõmbamises laiade rahwahulkade kehwenemise tagajärjel ning wäliskaubanduse määratusuures kokkutõmbamises. Nõukogude Liidus ei ole mitte kriisi, waid siin sünnib sotsialistilise tööstuse tõus niisuguste tempodega, mis kapitalistilisele ilmale tundmatud.

Kapitalistlistel maadel sünnib töötawate hulkade paljaskoorimine, wihane pealetungimine töölisteklassile, katsed kõiki kriisi raskusi töölisteklassi turjale weeretada, tööpuuduse kasw (35 miljonit töötä tööstusetõolist, peale selle veel põllutõõlised), miljoniliste talurahwahulkade kiirendatud pauperiseerimine, talurahwa majapidamiste kokkuwarisemine põllumajanduse hindade langemise, kõrgete maksude, kohustuste, rendimaksude ja wõlgade all; poliitilise reaktsiooni, tagakiusamise ja fashismi kasw, imperialistilise ning eestkätt nõukogude wastu sihitud sõjahädaohu kasw.

Nõukogude Liidus paranes maa industrialiseerimise ja põllumajanduse sotsialistilise ümberkoralduse tõttu töölisteklassi ja töötawate hulkade aineiline ja kultuuriline seisukord, tööpuudus on likwideeritud, wiiakse lõpule kõikide tööstusettewõtete ülewiiimist 7-tunnisele tööpäewale; külas pöörasid kehwikute ja keskmikkude hulgad lõpulikult kollektiwi-seerimise teele ning kollektiwlane on muutunud põllumajanduse kesk-kujuks, kollektiwiseerimise alusel paraneb töötawa talurahwa aineiline ja kultuuriline seisukord; wälja juurides kurnajate klasside wiimaseid jäänu-seid, kindlustab töölisteklassi wõim kõige laialisemat proletaarse demokraatia arendamist ning kõige mahajäänumate tööliste ja talurahwa hulkade ennenagematut poliitilise ja kultuurilise tasapinna tõusu; töölisteklassi wõim arendab kõige kindlamat rahupoliitikat, pidades kõige järjekindlamat wõitlust rahu eest, kindlustades sidemeid kõikide rahwastega, olles seega peataktuseks uute imperialistiliste sõdade wastu.

Kapitalistilise stabilisatsiooni lõpulejõudmine, kõikide kapitalismi põhiwastuolude terawnemine majanduslise kriisi tagajärjel, mis eriti tera-

walt wäljenduwad imperialistlise wäerinna kõige nõrgematel lüüdel, laiade töötawate hulkade rahulolematuse kasw ja usu kaotamine sellesse, et kriisist wõib kapitalistlisel teel wälja pääseda, kommunistlise liikumise kasw, Nõukogude Liidu autoriteedi ja mõju määratu kasw jne, andsid, nagu alla kriipsutas 11. täiskogu, uut tõuget rewolutsioonilise liikumise tõusuks ja rewolutsioonilise kriisi eelduste tekkimiseks real maadel.

Milles wäljendub 11. täiskogu iseloomustuse järele see rewolutsioonilise liikumise tõus?

Ta wäljendub streigiwõitluse ja töötatööliste liikumise edaspidises terawnemises; nõukogude ja punase sõjawäe arenemises ja kindlunemises tuntawas osas Hiinamaa territooriumil; rewolutsioonilise liikumise kõwenemises asumaadel; talurahwa rewolutsioonilise liikumise arenemises; rea suuremate kommunistliste parteide (Saksa, Hiina, Tsheho-Slowakkia, Poola) poliitilise ja organisatsioonilise mõju kaswus; opositsioonilise liikumise järsus tõusus sotsiaaldemokraatliste parteide ridades; linna wäikekodanliste hulkade, teenijate ja ametnikkude opositsioonilikkuse kaswus jne.

Arenedes ebahütlaselt, wastawalt kriisi ebahütlasele arenemisele, läheb see rewolutsioonilise liikumise tõus mõnedel maadel teistest kaugele ette, luues imperialistlise wäerinna kõige nõrgemates lüüdes, kus kapitalismi wälised ja sisemised vastuolud kõige terawamad, eeldused rewolutsioonilise kriisi kaswamiseks. Niisuguste imperialistlise wäerinna kõige nõrgemate lüüdena, kus rewolutsioonilise liikumise tõusu kasw wiib rewolutsioonilise kriisi eelduste wäljakujunemisele, märkis 11. täiskogu ära Saksamaa, Poola, Hispaania, Hiina ja India.

Ajaloo sündmuste käik näitas seega, et Kominterni 6. kongressi ja temale järgnewate täiskogude leniniline liin leidis täielist kinnitamist tegeliku elu poolt, mis näitab, et stabilisatsiooni ajajärk on kiiresti ümberkaswamas määratule katastroofide ajajärguks, sõdade ja proletaarsete rewolutsioonide teiseks ringkäiguks, mis „toob paratamata kaasa kõigi rahwuswahelise rewolutsiooni jõudude lahtipääsemise ja kapitalismi wääramatu häwinemise“ (Kominterni programm).

2. Rewolutsioonilise kriisi eelduste kasw Saksamaal

Kapitalistlise ilma vastuolude dialektiline ühtsus wäljendub kõige selgemalt Saksamaa praeguses seisukorras. Kriis Saksamaal satub ühte terve rea eriliste, pärastsõjaaegse kapitalismi kriisi tingimustega, nagu Versailles'i rahuleping, Dawesi plaan, Youngi plaan, mis Saksamaa majandust lõhuwad ning kriisile erilise terawuse annawad. Pealegi puuduwad Saksamaal wõimalused asumaade eksploateerimiseks. Sellepärast omandab majandusline kriis Saksamaal praegu terawama kuju, kui kusa-gil mujal ning see majandusline kriis „wiib klassiwõitluse äärmisele terawnemisele ning kaswawatele poliitilistele wapustustele, mis kiirendab rewolutsioonilise kriisi eelduste kaswamist“ (Kominterni 11. täiskogu otsusest).

Nende eriliste tingimuste tagajärjel, mis majanduslisele kriisile Saksamaal õige terawa kuju annawad ning Saksamaa imperialistlikes ahelikus nõrgemaks lüüks muudawad, toowad enesega kaasa, nagu ära märkis 11. täiskogu, rewolutsioonilise kriisi eelduste tekkimise Saksamaal.

Milles väljendub 11. täiskogu walgustusel rewolutsioonilise kriisi eelduste kasw Saksamaal?

Kõigepealt proletariaadi rewolutsiooniliste jõudude kaswamises. Wiimase aasta jooksul kuni 11. täiskoguni, kaswas Saksamaa kommunistiline partei 50 protsenti. Tuntawalt kaswasid mitmesugused hulgalised rewolutsioonilised organisatsioonid (punane ametiühisuste opositsioon, fashismi wastane liit, punastewäerindlaste liit, waatamata selle peale, et wiimane keelatud oli ja põranda all töötas, komm. noorsoo ühing jne.) Teiseks väljendus see rewolutsioonilise kriisi eelduste kasw sotsiaaldemokraatia hulgalise baasi algawas lagunemises; kolmandaks; hulgalise wõitluse lahtipuhkumises fashistilise diktatuuri läbiwiimise wastu ning fashistilise liikumise tagasitõrjumises töötawate hulkade sotsiaalse ja rahwuslise wabastamise programmi alusel; neljandaks, uute kurnatawate kihtide wõitmises proletaarse rewolutsiooni jaoks rahwarewolutsiooni hüüdsõna all; wiierendaks, walitsewate kihtide kaswawas kõhklemises, millega kaasas käiwad kodanluse poliitilised übergroupeerumised; kuuendaks, laiade hulkade rahulolematuse kaswamises Versailles'i süsteemi ja Youngi plaani ikke wastu.

Ajajärk, mis möödunud 11. täiskogust, kinnitab täielikult antud analüüsi.

Majandusline kriis Saksamaal läheb terawamaks. Iseloomulikuks asjaoluks selle juures on, et tööstuskriis kaswab ümber ka rahanduslikeks kriisiks. Kapitalide wäljawoolamine Saksamaalt algas suuremaulatusliselt juba aasta tagasi, pärast septembrikuu riigipäewa walimisi. Läänud aasta septembri-oktoobri jooksul walgus wäljamaale terwelt üks miljard marka. Juba see asjaolu andis majanduslike kriisi süwenemisele uut hoogu. Uus suurejooneline kapitalide põgenemine wäljamaale, algas aga pärast Saksamaa kaotust Genfis, pärast Saksa-Austria tolliliidu plaani läbikukkumist. Tolliliidu sõlmimist katsus Saksa kodanlus kasutada Versailles'i lepingu murdmiseks ning Läheda-Ida turgude wõitmiseks. See asjaolu ajas muidugi paanikasse Versailles'i lepingu sandarmi — Prantsusmaa. Tahtes hoopigi anda Saksa imperialismi jaluleajamise katsetele, tõmbas Prantsuse imperialism osa oma kapitalisid Saksamaalt ära, et seega Saksamaad põlwedele panna, Saksa kodanluse imperialistlikele püüetele lõpu teha, Saksamaad Prantsuse imperialismi wassaliks muuta ning teda nõukogude wastasesse ühisesse wäerinda tõmmata.

Lühikese ajaga tõmbas Prantsusmaa Saksamaalt ära üle kahe miljardi marga. Wälja walgusid ka teiste maade kapitalid ning Saksa „isamaaliste kapitalistide“ oma kapitalid, kes neid tõttasid paigutama „wähem hädaohklikku“ kohta.

See hoop ei jätnud muidugi oma mõju awaldamata.

Saksa kodanlus lõi hädakella. Hindenburg saatis appikutse Hooverile. Brüning ja Curtius sõitsid Londonisse.

Hoover tegi „suursuguse“ liigutuse, mis pidi päästma kapitalistlike ilma kriisist ning panema aluse uuele stabilisatsioonile. Ta pani ette pikendada reparatsioonimaksusid ühe aasta wõrd! Seega tahtis Hoover kõigepealt päästa muidugi Ameerika kapitalisid, mis Saksamaale mahutatud ning Saksamaad proletaarse rewolutsiooni eest hoida. Hoover tahtis Saksamaad „omal wiisil“ nõukogude wastasesse ühisesse wäerinda tõm-

mata; ta tahtis „omal wiisil“ Youngi plaani kindlustada; Saksamaa kriisi Ameerika wäljaweo laiendamiseks ära kasutada jne.

Kuid see suursugune liigutus jäi õhku rippuma. Hooveri plaan ei suutnud kriisi arenemist seisma panna! Jutud „uuest stabilisatsiooni ajajärgust“, uuest „patsiifistilise ajajärgust“ jäid waid juttudeks!

Rahandusline kriis Saksamaal arenes edasi.

Riigipanga president Luther sõitis Pariisi ja Londonisse krediitide kauplemas. Ta tuli tagasi tühjade kätega. Paanika kaswas veel enam.

Tagajärjeks oli see, et langes kokku Darmstadt pank.

Darmstadt pank oli seotud kõikide Saksa tööstuse põhiharudega, sellepärast andis selle panga pankrott hoobi metallurgia, masinaehituse, kaali ja tekstiiltööstusele, millega see pank eriti seotud oli. Langes kokku rida vähemaid pankasid. Algas uus pankrottide hoog tööstuses.

Kõik see räägib sellest, et tööstuse ja rahanduse kriis süweneb. Paberiraha kulla- ja waluutakate, mis peaks tegelikult olema 40 prots. liikwelolewast paberiraha hulgast, on langenud 30 protsendini. See tähendab, et tegelikult on juba inflatsioon alanud.

Wahepeal tegid Brünnung ja Curtius uusi sõituseid Pariisi ja Rooma krediitide norimiseks. Kuid Prantsuse imperialism paneb Saksamaale suured poliitilised nõudmised ette, nõudes tema täielikku kapituleerimist (lahtiütlemist Saksa-Austria tolliliidust, lahtiütlemist igasugustest Versailles'i rahulepingu ja Youngi plaani rewideerimiselewõtmise katsetest, poliitika muutmist N. Liidu suhtes, sõjalaewade ehitamise seismapanemist jne). Brünnung walitsus ei ole seni veel kapituleerinud, kõigepealt kartuses sisepoliitilise seisukorra terawnemise eest. Kuid ta walmistab seda kapituleerimist ette.

Seni on aga krediitid saamata. Kõige rohkem, mida Brünnung walitsus suutis wälja kaubelda, oli lühikeseajaliste krediitide pikendamine.

Saksa kodanlus ja sotsiaalfaschism sepitseb nüüd „omaabi“ plaane. Milles seisab see „omaabi“?

Töötawate hulkade otsekohehes ja kaudses paljaskoorimises! Ikka jõhkramas pealetungimises töolisteklassile, palkade alandamises, tööpäewa pikendamises, sadade tuhandete tööliste lahtilaskmises!

Seda pealetungimist wiib faschistlise diktatuuri teostamise walitsus, milleks on Brünnung walitsus, kogu jõuga läbi. Üks erakorraline dekreet järgneb teisele. Teisel päewal pärast Darmstadt panga kokkuwarisemist seadis suur tööstuse häälkandja „Deutsche Allgemeine Zeitung“ hüüdsõna üles: „Abi wõib tulla ainult pikaajaliste wäljamaa krediitide ning 30-protsendilise tööpalkade alandamise kaudu“.

30-protsendiline tööpalkade alandamine on muidugi ilus suutäis, sest üldine tööpalka aastane fond Saksamaal on 40 miljardi! See wõib awaldada palju suuremat mõju, kui wäljamaa krediitid.

Ja praegu wiib faschistlise diktatuuri teostamise walitsus sotsiaalfaschistide kõige kindlamal kaasabil ja eestwõttel seda hüüdsõna juba tegelikult ellu. 30-protsendiline palgaalandamine kommunaaltööliste jaoks on juba wälja kuulutatud.

Niisugune on kodanluse ja sotsiaalfaschismi „omaabi!“

Kuid mida enam süweneb tööstusline ja rahandusline kriis, mida jõhkramalt Brünnung walitsus peale tungib, mida enam ta erakorralist

dekreetisid töötawate hulkade paljaksrõõwimiseks wälja annab, mida enam sotsiaalfaschism Saksamaa töötawa rahwa huwisid Prantsuse imperialismile maha müüb, seda laiemaks ja sügawamaks muutub hulkade rewolutsiooniline liikumine kodanluse diktatuuri wastu.

Need tegurid, mida 11. täiskogu rewolutsioonilise kriisi eelduste kaswu alal ära märkis, on selle ajajärgu jooksul, mis täiskogust mõõdunud, weelgi tuntawamateks muutunud.

Wõtame kõigepealt proletariaadi rewolutsiooniliste jõudude kaswu. Kui ühe aasta jooksul (weebruar 1930.—aprill 1931.) kommunistline partei kaswas 125 tuhande pealt 200 tuhandeni, siis kahe kuu jooksul, mis mõõdus 11. täiskogust, astus SKP-sse juurde 70 tuhat uut liiget. Sama jõudsasti kaswawad ka hulgalised rewolutsioonilised organisatsioonid (punane ametiühisususte opositsioon, punastewäerindlaste liit, noorte ühing jne).

Tormiliselt on tõusnud ka töötatööliste liikumine.

Hulkade wastupidawus ja mehisus kommunistilise partei juhtimisel wõitluses sõjawäe ja politsei wastu on kaswanud, nagu näitawad meeleawaldused ja uulitsawäljaastumised tähtsamates linnades.

11. täiskogu märkis ära, et Saksamaa komm. parteil läks korda kinni panna faschismi mõju edaspidist kaswu wäikekodanliste hulkade peale nii linnas kui ka külas. Saksa faschismi (natsionaal-sotsialistide) „paremake päewaks“ oli 14. sept. 1930. a., s. o. riigipäewa walimised, mil nad said üle 7 miljoni hääle. Kuid sellest ajast peale algawad warsti nende halwemad päewad. Mõni aeg hiljem olnud walimised Braunschweigis, Hamburgis, Danzigis jne näitasid, et faschistidele antud hääle kasw jääb seisma. Wabrikukomiteede walimised, mis tänawu aasta ära peeti, näitasid, et faschistide katsed ettewõtetesse pääseda, lõppesid haleda läbikukkumisega. Kriisi süwenemine ja faschistilise demagoogia paljastamine kommunistilise partei poolt kõigutawad wäikekodanliste olluste usku sellesse, nagu oleks wõimalik kriisist kapitalistilisel teel wälja pääseda. Sellepärast hakkawad linna ja küla wäikekodanlised ollused kommunistilise partei poole pöörama.

Sellest pöördest külas on näituseks sunnitud signaliseerima isegi kodanline ajakirjandus. „Frankfurter Zeitung“ kirjutab näituseks:

„Mõisnikud ei wõi olla talupoegade poliitilisteks esitajateks... Tõendamine, nagu oleks mõisnikkudel ja talupoegadel ühised huwid, on pettus. Kahjuks on olemas otsekohene hädaoht, et osa talurahwast, kes on harjunud parempoolsete poliitilise tooniga, satub teise äärmusesse ja ootab abi kommunismilt. Kui Salomoni ja Heimi lähenemine kommunismile haarab laialised hulgad, siis algab külas samasugune protsess, mille hakatust meie wõime tähelepanna ka linnades: ringkonnad, mis senini järgnesid äärmiste parempoolsete hüüdsõnadele, wõtawad tõsiselt kapitalismiwastaseid ja rewolutsioonilisi hüüdsõnu ehk loowad omaette wahepalseid gruppisid ehk lähewad kommunismi laagrisse“.

Et wäikekodanlised hulgad hakkawad üle minema „kommunismi laagrisse“, sellest räägiwad komm. partei edusammud teenijate seas wiimaste tehastekomiteede ümberwalimiste puhul, sellest räägiwad sündmused sõjawäes (reichswehr), kus hiljuti awalikuks tehti kommunistlisi rakukest, sellest räägib end. reichswehri ohwitseri Scheringeri ületulek komm.

parteisse, 13. end. reichswehri ja politsei ohwitseri üleskutse, milles kutsutakse astuma wõitlusesse fashismi ja sotsiaalfashismi wastu komm. partei lipu all. Rahwahäätetus Preisimaal näitas samuti fashismi mõju langemist ja uute töörahwahulkade koondumist kommunismi lipu alla. Kõik see näitab, et „waekauss wõitluses mõju pärast wäikekodanliste hulkade peale, mida kommunistiline partei algas fashistide wastu, alates läinud aasta septembri walimistest, hakkab kalduma kommunistlise partei poole“ (ajakiri „Komm. Intern.“).

Kuid see on muidugi alles asja algus. Wäikekodanliste hulkade wõitmise edaspidine protsess ripub töölisteklassist enesest ära, ripub ära komm. partei ja sotsiaaldemokraatia jõudude wahekorrast, ripub ära sellest, kuidas kommunistiline partei hulkadele nende eneste kogemuste põhjal näidata suudab, et mitte kodanlus ega sotsiaaldemokraatia, waid ainult töölisteklass kommunistlise partei juhtimisel wõib olla juhtijaks (hegemooniks) wõitluses sotsiaalse ja rahwuslise wabastamise ees.

Kommunistiline partei on saanud uusi wõituseid ka sotsiaalfashistlise partei hulgalise baasi purustamise alal. Tuhanded töölised hakkawad sotside parteist lahkuma, paljud neist tulewad otsekohe kommunistlise partei ridadesse üle, teised on sinna üle tulemas. Sotsiaaldemokraatlikud töölised astuwad tihti kommunistidega üheskoos wälja. Kümned tuhanded töölised, kes küll weel traditsioonide tõttu sotside parteist pole lahkunud, lõowad tugewasti kahtlema Welside, Severingide, Braunide, Hilferdingide ja teiste sotsiaalfashistlike juhtide poliitikasse. Sotsiaaldemokraatia astub kriisi ajajärku. Nende juhtisid hakkab haarama paanika. Saksa ametiühisuste liidu täiskogu koosolekul ütles üks sotside juhtidest Tarnow:

„Ähwardab hädaoht, et hulgad, kes ei suuda aru saada seisukorrast, wõiwad saada kaotatud“.

Kõigest sellest wälja minnes tekib küsimus, kas ei ole praegu, neli kuud pärast 11. täiskogu, see analüüs, mida andis täiskogu rewolutsioonilise kriisi eelduste kaswamise kohta Saksamaal, juba muutunud? Kas ei ole meil juba tegemist rewolutsioonilise kriisiga?

Tõesti, meie wõime konstateerida kommunistlise partei wõimsat kaswu, tema poliitilise mõju laienemist töötawate hulkade peale, linna ja küla wäikekodanliste olluste wõitlusele tõmbamist proletariaadi juhtimisel, fashismi kaswu seismapanekut, ikka laialisemalt arenawat töötawate rewolutsioonilist liikumist. Seega saab strateegiline loosung rahwarewolutsioonist ikka konkreetsema kaju Saksamaa komm. partei wõitluses.

Kuid samal ajal wõime ühtlasi ära märkida „tuntawat lõhet SKP üldise strateegilise seade ja taktiliste ülesannete täitmise wahel“ (ajak. „Komm. Intern.“ nr. 21, 1931. a.). Milles seisab see lõhe?

Eriti selles, et partei kasw ei jõua järele töötawate liikumisele ning partei aktiivsus ettewõtetes jääb maha töötawate tööliste liikumisest.

Selle tõenduseks on näiteks streigiliikumine. Waatamata hulkade sügawa rewolutsioonilise liikumise peale ei ole wiimase aasta jooksul ühtegi streiki olnud, mis oleks lõppenud tööliste wõiduga. Ja wiimasel ajal näib streigiliikumine nagu waibuwat. See räägib sellest, et Saksa

töolisteklass, vaatamata selle peale, et ta oma hääled annab komm. parteile, taganeb kodanluse pealetungimise ees (palkade alandamine, sotsiaalse seaduseandluse kärpimine jne) seni veel ilma tõsise wastupanekuta. Kommunistid jääwad ikka veel hulkade aktiivsusest ette võtetes maha. Partei aktiiv ei oska üldist strateegilist hüüdsõna siduda konkreetse võitlusega wabrikutes ja tehastes, jäädes töolisteklassi igapäewasest võitlusest maha, nõrgendades seega võitlust sotsiaalfaschismiga, kes seda seisukorda ära püüab kasutada komm. partei seisukohtade nõrgendamiseks ette võtetes. Sotsiaalfaschistlik aparaat kasutab seda kommunistide mahajäämist töolisteklassi wastupanekujõu mahasurumiseks, katkudes istutada töolisteklassi ridadesse passiivsust kodanluse pealetungimise vastu, et seega faschistliku diktatuuri teostamiseks kaasa aidata. Kommunistide nõrga töö tagajärjel ei saa sotsiaalfaschism tarwilikku wastulööki. Kommunistide nõrkusest ette võtetes räägib eestkätt juba partei koosseis. Partei ridades on praegu ainult 20 prots. liikmeid, kes otsekohe wabrikutes ja ette võtetes töötawad, 60—70 prots. liikmetest on töötatööliselised. Poliitiliselt on komm. partei erikaal otsustawa tähtsusega ette võtetes palju suurem, kui sotsiaalfaschistide oma ning jõudude wahekorid komm. partei kasuks, nagu näitavad wiimased wabrikukomiteede ümberwalimised, Preisimaa rahwahääletus jne. Kuid kommunistid ei oska seda partei poliitilist erikaalu oma seisukohtade kindlustamiseks ära kasutada; streigiwõitlust organiseerida; hulkade aktiivsusele järele jõuda, kes ise võitlusesse kipuwad; sotsiaalfaschismi hulgalist baasi purustada. Selles mahajäämises on praegu Saksa rewolutsiooni peahädaoht.

Agas see mahajäämine on ühtlasi ka üheks tähtsamaks tõenduseks, et tänapäew ei saa veel juttu olla rewolutsioonilisest kriisist Saksamaal. Tänapäewa seisukord läheb muidugi tuntawalt lahku sellest seisukorrast, mis Saksamaal oli mõni kuu tagasi. Rewolutsioonilise kriisi eeldused on tuntawalt kaswanud, aga rewolutsioonilist kriisi veel ei ole.

Milles seisawad sellest wälja minnes Saksa komm. partei ülesanded praegusel silmapilgul?

Rääkides enamlaste taktika mõningatest iseäraldustest Oktoobrirewolutsiooni ette walmistamise ajajärgus, kirjutab sm. Stalin, et:

„1) partei toetas oma võitluses kogu Oktoobri ette walmistamise ajajärgul hulgalise rewolutsioonilise liikumise stüühilisele tõusule;

2) tuginedes stüühilisele tõusule, hoidis ta oma käes jagamata juhtimise liikumise üle;

3) niisugune juhtimine liikumise üle kergendas talle hulgalise poliitilise armee wormeerimist Oktoobri ülestõusu jaoks;

4) niisugune poliitika ei wõinud jätta wiimata selleni, et kogu Oktoobri ette walmistus läks ühe partei, enamlaste partei juhtimise all;

5) niisugune Oktoobri ette walmistus omakorda wiis selleni, et Oktoobri ülestõusu tagajärjel läks wõim ühe partei, enamlaste partei kätte“ (Stalin. „Oktoobrirewolutsioon ja wene kommunistide taktika“).

See wene kommunistide taktiline seade Oktoobrirewolutsiooni ette walmistamisel on määratusuure tähtsusega ka teiste maade jaoks.

Wälja minnes sellest seadest, seisab kommunistilise partei peaülesanne praegusel silmapilgul selles, et tõsta töolisteklassi liikumist niisugusele

kõrgusele, et proletariaat muutuks tõeliselt rahwawolutsiooni hegemooniks.

Saksamaa komm. partei peab likwideerima selle lõhe, mis on tema tegeliku poliitilise mõju ning tegeliku konkreetse töö wahel wabrikutes ja ettewõtetes. Ta peab oskama organiseerida proletariaadi kaitsmist kapitali pealetungimise wastu, palkade aiandamise wastu, töötingimuste halwenemise wastu. Ta peab organiseerima wõitlust igas ettewõttes, wastates igale kapitali pealetungimise sammule, kowendades partei juhtimist kõikides wõitlustes, sidudes tööliste igat wäiksematki wõitlust üldise wõitlusega rahwawolutsiooni eest. Partei peab tõeliselt teostama oma täielist juhtimist kõikides töölisteklassi hulgalistes wõitlustes. Teisiti ei ole töölisteklassi enamuse wõitmine mitte wõimalik. See on esimene tähtsam ülesanne praegusel silmapilgul.

Rääkides ülewalmimetatud kirjatöös enamlaste taktikast Oktoobri-eelsel ajajärgul, märgib sm. Stalin ära, et enamlaste taktika teine tähtsam iseäraldus seisib selles, et „isoleerida **kokkuleplikke** parteisid, kui kõige hädaohtlikumaid gruppisid rewolutsiooni lahtipuhkemise ajajärgul.“ Enamlaste taktika iseäraldus seisib selle tunnistamises, et:

„1) rewolutsiooni waenlaste kõige hädaohtlikumaks sotsiaalseks toetuspunktiks lähenewa rewolutsiooni lahtipuhkemise ajajärgus on **kokkuleppelaste** parteid;

2) kukutada waenlast (tsaari ehk kodanlust) ei ole wõimalik ilma nende parteide isoleerimata;

3) peanoolöd rewolutsiooni ettewalmistamise ajajärgus peawad olema sellepärast sihitud nende parteide isoleerimisele, laialiste töötawate hulka eraldamisele neist.“

Kodanlise diktatuuri sotsiaalseks peatoetuspunktiks on sotsiaaldemokraatia. Ja ühelgi teisel maal ei olene rewolutsioonilise kriisi arenemise tempo niiwõrd sotsiaaldemokraatia hulgalise baasi purustamisest, kui Saksamaal, kus sotsiaaldemokraatia omab kõige suuremad kogemused kodanlise diktatuuri toetamiseks. Ja sellepärast peab kommunistiline partei koondama kõik jõud selle kodanluse sotsiaalse peatoetuspunkti hulgalise baasi purustamiseks ja isoleerimiseks, sest ilma sotsiaaldemokraatia hulgalise baasi purustamiseta ja sotsiaaldemokraatia isoleerimiseta ei ole rewolutsioon mitte wõimalik. Kommunistiline partei on juba saanud esimesi tagajärgi sotsiaalfaschismi paljastamises (tähtsamaks taktiks sel alal oli Preisi rahwahäaletus, mis sotsiaalfaschismi nägu paljastas jne). Kuid see on alles algus. SKP peab pühendama kõige otsustawamat tähelepanu sellele, et wõita neid töölisi, kes asuwad sotsiaaldemokraatlikes parteis ja reformistlikes ametiühisustes. On waja tarwitada kõige järjekindlamalt ühise wäerinna taktikat alt sotsiaaldemokraatliste ja reformistliste töölistega, mis on kõige wõimsamaks abinõuks sotsiaaldemokraatia kriisi süwendamisel. Oktoobrirewolutsiooni õppetunnid wõiwad olla sel alal SKP kõige paremaks eeskujuks, mis muidugi ei tähenda, et Oktoobrirewolutsiooni õppetunde tuleb mehaaniliselt üle kanda. Ühtlasi on waja lüüa kogu jõuga sotsiaalfaschismi „pahempoolse“ tiiva pihta, mis on kõige äraandlikum, kuna ta katsub oma sõnakõlksudega kinni hoida neid töölisi, kes hakkawad lahkuma sotsiaalfaschistlisest parteist. Waja lüüa sotsiaalfaschistlise teooria pihta, mis kujutab Brünningu wa-

litsust, kui „wähemat pahet“, mätsides seega kinni Brünningu walitsuse tõelist sisu, kui faschistlise diktatuuri teostamise walitsust, mille läbiwii- mise tugewamaks toetuspunktiks on sotsiaalfaschistlik Preisimaa walitsus.

Need on SKP praeguse ajajärgu kaks peaülesannet, millede lahendamisest oleneb rewolutsioonilise kriisi arenemise tempo ning mille lahendamine on Saksa proletaarsete rewolutsiooni eeltingimuseks.

On selge, et nende ülesannete lahendamine ei wõi sündida ilma kõige otsustawama wõitluseta parempoolse kallaku, kui peahädaohu, „pahempoolse“ kallaku ja leplikkuse wastu. Juhtides pealöögi oportunistilise mahajäämise ja objektiivsete tingimuste kasutamatajätmise pihta, tuleb sama ägedalt wõidelda ka ettejooksmise meeleolude wastu. Proletariaadi ülestõus on kunst. Ainult leninism wõib olla siin tegewuse juhtnööriks.

3. Rewolutsioonilise kriisi eelduste kasw Poolas

Saksamaa kõrwal kuulub Poola nende maade hulka, kus imperialist- lise wäerinna ahelik kõige nõrgemad lülid omandab. Poolat wapustawad rahwuslised wastuolud, tema majandust rõhub militarismi raskus, mille Poola imperialismile ette kirjutab see osa, mida tal tuleb etendada sõja ettewalmistamisel nõukogude wastu.

Nende eriliste wastuolude tõttu wiib tööstuse ja põllumajanduse kriis siin kogu majanduslise elu lagunemisele. Tööpuudus on siin haaranud juba poole kogu proletariaadi arwust, kuna talurahwahulkade proletariseerumine ja pauperiseerumine ikka kiirema tempoga läheb.

Milles wäljendub 11. täiskogu hindamisel rewolutsioonilise kriisi eelduste kasw Poolas?

Ta wäljendub kõigepealt rewolutsioonilise wõitluse terawnemises linnas ja maal (töötatööliliste tormilised wäljaastumised, wõitlus maksude sisserõowijate wastu, wõitlus teetegemise kohustuste wastu jne), ta wäljendub rõhutatud rahwaste wõitluse terawnemises (rõhutatud vähemusrahwaste wäljaastumised Poola alla kuuluwas Lääne-Ukrainas); sotsiaalfaschistlike ja faschistlike parteide hulgalise baasi lagunemise algamises, pilsudskilaste hulgalise baasi kokkukuiwamises, samuti ka tema hulgaliste hoogrihmade kokkukuiwamises, mille tõenduseks on rahulolematuse kasw faschistlikes „tööliste“ parteis, samuti sotsiaalfaschistlikes (PPS) parteis ja faschistlikes laagris.

Sündmused Poolas pärast 11. täiskogu näitawad, et antud hindamine õige oli, et majandusline kriis süweneb, wastuolud terawnewad ning rewolutsioonilise kriisi eelduste kaswamise tempod kõwenewad.

Tööstuse, põllumajanduse ja rahanduse kriis terawnes ajajärgu jooksul, mis mõõdunud 11. täiskogust. Seda on sunnitud tunnistama Poola kodanlus ise. Poola töösturite häälekandja „Majandusline ülewaade“ kirjutab:

„Kriisi protsess Poolas on wiimasel ajal kahtlemata terawnenud. Ikka terawamaks minew rahanduse kriis süwendab tuntawalt teisi raskuseid.“

Elarwe puudujääk kaswab alaliselt. Riigikassa sissetulekud olid aprillis weel 229 miljoni zlotti, mais aga ainult 199 ja juunis 175 milj.

„Kui see sissetulekute langemise tempo kestab edasi, siis on hirmus mõelda, kuhu meie wälja oleme jõudnud“, kirjutab sel puhul faschistide häälekananja „Polonija“. Mõju awaldamata ei jäta ka rahandusline kriis Saksamaal, sest paljud Poola majandusharud on Saksa kapitaliga seotud.

Tööpuuduse suurusest annab see tunnistust, et iga teine tööline tööta on. Walitsuse programm „kriisiga wõitlemiseks“, mis selles seisib, et muretseda wäljamaalt krediitid, suurendada kaubanduse bilansi ja kaotada disproportsioon tööstuse ja põllumajanduse saaduste wahel, on haledalt läbi kukkunud. Wäliskrediidid ei julge Poolasse tulla. Needki wähesed krediidid, mis wiimasel ajal saadud, on saadud ainult rööw-protsentidega. Kaubanduse bilansi suurendamisest ja hindade reguleerimisest ei tulnud samuti midagi wälja.

Ainukene „õige abinõu“, mida kodanlus oskab tarwitada, on paljade alandamine ja pealetungimine töötawatele hulkadele.

Uueks asjaoluks Poolamaa praeguses seisukorras on see, et streigiliikumises on tuntaw pööre tulnud ning et töölised tööstuse põhiharudes on suutnud juba ettewõtjate pealetungimisele tarwilist wastupanekut organiseerida. Terwe rida suuri majanduslisi streikisid on lõppenud kõige terawama kriisi tingimustes töölise wõiduga, nagu Ülem-Sileesia, Dombrowi kaewandustöölise, Warssawi ja Kattowitzi trammitöölise, Belostoki tekstiil- ja telliskiwitöölise streigid, Grodno üldstreik jne. Töölistel läks korda paljade alandamist takistada ning paljudel juhtumistel olid ettewõtjad ka streigipäewade eest sunnitud palkasid wälja maksma.

Kõik see räägib proletariaadi jõudude tugewnemisest ja ettewõtjate seisukohtade nõrgenemisest, näidates, missugused on klassijõudude wahekorrad.

Praeguse ajajärgu streigiwõitluse iseäralduseks on see, et streigid on hulgalised, mille tõttu wiimaste kuude streikijate arw oli suurem, kui streikijate arw kahel wiimasel aastal kokku. Streigid on koondunud rahwamajanduse põhiharudesse, nagu mäe-, tekstiil-, kommunaaltööstusesse, kuna eelmisel ajajärgul piirdusid streigid peaasjalikult wäiketööstusega. Streigid kannawad sõjakat poliitilist iseloomu, streikijad wõitlewad politseiga, haarawad oma kätte ettewõtteid, tungiwad kallale türmidelle, et oma wangistatud saadikuid wabastada, organiseeriwad enesekaitset, lähewad üle wastupealetungimisele, nõudes paljade kõrgendamist jne. Streikides kuulub juhtiw osa komm. parteile ja punasele ametiühisuste opositsioonile, kuigi weel terwe rida tähtsaid organisatsioonisid siin suurt nõrkust üles näitawad.

Seega on streigiliikumine wiimasel ajal tuntawaid edusamme teinud. Kaswanud on ka töötatöölise aktiivsus, töötatöölise sõjakad wäljaastumised lähewad tihedamaks, kuna eelmistel aastatel töötatöölise liikumine suwekuudel harilikult waikseks jäi. Töötatöölise liikumine lähewad peaasjalikult kommunistlise partei juhtimisel. Wõitluses politseiga näitawad töötatöölised ikka suuremat mehisust ja wastupaneku wõimet üles, mida on sunnitud tunnistama isegi kodanline ajakirjandus.

Kuid mitte üksi need asjaolud ei räägi rewolutsioonilise kriisi eeluste kaswamise tempo kõwenemisest, sellest räägiwad ka teised asjaolud. Ka küla hakkab ikka rohkem liikuma. Sagedamaks lähewad wastuhakkamised maksude sissenõudjatele. Talupojad jätawad hulgaliselt mak-

sud maksmata. Selle liikumise puudus seisab selles, et ta püsib seni veel üksikutes kohtades ning pole lagunened üle kogu maa. Prudulik on ka põllutöölise aktiivsus, mis seletataw sellega, et punane ametiühisuste opositsioon pole siin veel suutnud hulkasid organiseerida wastulöögi andmisele pealetungiwatele mõisnikkudele.

Hulkade äraminek sotsiaalfaschistlistest ja faschistlistest parteidest suureneb. Seda näitasid näiteks wiimased walimised sotslise raudteelaste ametiühisuse kongressile, kus punane ametiühisuste opositsioon paljudes kohtades enamuse mandaatidest sai eestkätt Warssawi ja Lwowi raudteedel. Lagunemine kiireneb ka neis organisatsioonides, mis on sotsiaalfaschistliste ja faschistlististe parteide hoogrihmadeks, waatamata selle peale, et „pahempoolsed“ juhid oma manöwerdamistega hulkasid kinni püüawad hoida.

Kaswanud on ka rahwusline wabastusliikumine Lääne-Ukrainas ja Lääne-Walgewenemaal, kusjuures erilise tähtsuse omandab see asjaolu, et proletariaadi juhtiw osa selles liikumises kõwenened on.

Tähelpanuwäärt asjaolu on ka see, et rewolutsioonilised meeoleolud tungiwad sõjawäkke, mille tõenduseks rida distsipliini rikkumisi ja rewolutsioonilisi wäljaastumisi, samuti see asjaolu, et faschistline walitsus wiimasel ajal ebaustawatelt sõjawäe osadelt sõjariistu ära on hakanud wõtma.

Teraw rahulolematus walitseb ka linna wäikekodanlistes hulkades, keda kriis ja rasked maksud purustawad.

Teisest küljest näeme nende asjaolude kõrwal lahkkelisid ja kõhklemist faschistlikes laagris, walitsuse autoriteedi langamist hulkades, kõhklemist homse päewa ees, usu kaotamist, et kriisist on wõimalik lähemal ajal üle saada jne.

Kõik see räägib sellest, et rewolutsioonilise kriisi eelduste kaswutempod kõwenewad.

Otsustaw tähtsus on nüüd subjektiivsel faktoril — kommunistlisel parteil, kes peab oskama tekkinud seisukorda ära kasutada, mitte sündmuste käigust maha jääda ega ka ette hüpata.

Waatamata selle peale, et Poola komm. partei juhtiw osa rewolutsioonilise wõitluse juhtimises kõwenened on, jääb „partei algatus — nagu ära märkis PKP keskkomitee 3. täiskogu — hulkade meeoleolu maha. Partei arwuline seisukord ei wasta uute liikmete juurdetõmbamise wõimalustele. Hoogrihmade baas ei wasta hulkade püüdele organisatsiooni astuda.“

Partei ülesanne seisab selles, et seda mahajäämist likwideerida, ettewõtetes uusi organisatsioone luua, partei seisukohti wabrikutes ja tehastes kindlustada, kõikides wõitluste algatust ja juhtimist oma kätte wõtta ja faschismi ning sotsiaalfaschismi hulgalise baasi purustamist jätkata.

Partei põhiülesannetena märkis keskkomitee pleenum ära järgmist. Streigiwõitluse laiendamine terwele reale tööstusealadele, eestkätt raudteedele, kommunaal-ettewõtetes, Warssawi metalli-ettewõtetes, Lodzi tekstiilwabrikutesse ning postitöölise keskele. Ühtlasi tõmmata streigiliikumisega kaasa põllutöölisi, mis tähendaks rewolutsioonilise liikumise kõwendamist külas. Tähtsa ülesandena seisab partei ees hulgaliste poliitiliste streikide organiseerimine kuni üldstreigini. Edasi tööta-

tööliste liikumise sidumine töötavate tööliste võitlusega. Küla kohta seadis keskkomitee viimane pleenum hüüdsõna üles, et „fascistilisele walitsusele ei tule ühtegi krossi maksusid maksta.“ See on üks tähtsamatest ülemineku hüüdsõnadest külas talurahwa rewolutsioonilise võitluswäerinna laiendamisel võitluses sundusliku maksude ja wõlgade sisenõudmise, teedekohustuste jne vastu. Rahwuslik-wabastuslikes liikumises on waja tõsta partei aktiivsust. Linna kehwide kihtide suhtes seisab ülesanne selles, et organiseerida neid võitluseks maksude ja sõjaliste kohustuste vastu. Kõige selle juures tuleb kogu seda võitlust siduda, nagu keskkomitee täiskogu alla kriipsutas, võitlusega imperialistilise sõja vastu, N. Liidu kaitseks.

Kõigi nende ülesannete teostamise eelduseks on sotsiaalfaschismi, kui kodanluse sotsiaalse peatoetuspunkti, hulgalise baasi purustamine ning hulkade äramineku kiirendamine sotsiaalfaschistlike ja faschistlike parteide mõju alt hulkades loodud ühise wäerinna taktika kaudu.

Wõideldes Kominterni pealiini alusel nende ülesannete eest, näitab Poola kommunistiline partei laiadele töötavatele hulkadele, et ainukeseks wäljapääsuteeks kriisist on faschistlike korra kukutamine tööliste ja talu-pöögade sõjariistus ülestõusu teel.

4. Eesti töölisteklassi ülesannetest ühenduses rewolutsioonilise kriisi eelduste kaswuga Saksamaal ja Poolas

Saksamaa ja Poola on maad, mis, olles imperialistilise wäerinna kõige nõrgemateks lülideks, seisawad esimestena (eestkätt Saksamaa) sõdade ja rewolutsioonide teisel ringkäigul proletaarse rewolutsiooni eel. See asjaolu paneb „omakorda määratusuure wastutuse kapitalistilise Euroopa kommunistlike sektsioonide peale“ ... (ajakiri „Komm. Intern.“ nr. 21, 1931. a.).

Kapitalistilise Euroopa kommunistlike parteide peale langeb ülesanne toetada proletaarset rewolutsiooni Saksamaal ja Poolas. Eestkätt langewad määratu tähtsusega ülesanded Prantsuse, Inglise ja Tshehoslowakkia kommunistlike parteide peale, kuid ka iga wäiksemgi Kominterni sektsioon peab olema walwel ning täitma oma internatsionaalset kohustust, sest Saksa ja Poola töölisteklassi asi on kogu ilma töölisteklassi asi.

Ka Eesti töölisteklassi peale langewad sel alal ülesanded, mis Eestimaal geograafilise ja strateegilise seisukoha tõttu küllalt suured ja wastutawad.

Prantsuse imperialism on Saksa proletaarse rewolutsiooni wäline peawaenlane. Oma sihtide saawutamiseks ei jäta see Saksa proletaarse rewolutsiooni peawaenlane ära kasutamata oma wassallisid, Balti riike ja teisi, keda ta katsub imperialistlikesse awantüüridesse tõmmata.

Eesti töölisteklassi ülesanne seisab selles, et ühes teiste maade töölistega wõidelda kõige jõuga rewolutsiooni toetamise eest, imperialistilise pealetungimise vastu, Nõukogude Liidu kaitseks.

Selle ülesande täitmine on seda tähtsam, et Eesti töölisteklassil internatsionaalsete ülesannete alal teataw wõlg täita on. Parempoolse kallaku üheks iseloomujooneks Eestis oli, nagu ära märkis EKP keskkom-

komitee aprillipleenum 1930. a., **prowintsialism**, kõrwalseismine rahwuswahelise töolisteklassi üldistest ülesannetest ja hoogtöödest. Praegune rahwuswaheline seisukord, rewolutsioonilise kriisi eelduste kasw Saksa maal ja Poolas nõuab selle opportunistlise kallaku halastamata purustamist ja endise praktika armuheitmata wäljarookimist.

Eestimaa kommunistlise partei ees seisab ülesanne: mobiliseerida kõik jõud selle mahajäämise likwideerimiseks, mis meie partei töös ilmsiks tuleb.

See mahajäämine seisab selles, et partei ei suuda ära kasutada olemasolewaid objektiivseid tingimusi partei organisatsioonilise kriisi likwideerimiseks, partei organisatsiooni loomiseks wabrikutesse ja tehastesse ning keskmiste juhtiwate lülide kindlustamiseks, ei suuda järele jõuda pahemalepoole minewate töolistehulkade aktiivsusele, wõtta oma kätte juhtimist stüühilistes majanduslistes wõitlustes ehk ära kiskuda juhtimist sotside käest (kus sotsfaschistid streikide äraandmiseks selle oma kätte kiskunud), ei suuda järele jõuda töötatööliste aktiivsusele, ei jõua talurahwa js teiste wäikekodanliste hulkade ning piiriäärse wähemusrahwuse kaswawa rahulolematuse etteotsa tõusta, ei suuda hulkade aktiivsust mobiliseerida oma ees seiswate internatsionaalsete ülesannete täitmiseks.

Selle mahajäämise juured on sügawad. Nad ulatawad wõrdlemisi kaugesse partei minewikku. Nende aluseks on see oportunistline poliitika, mida meie partei 1927—1930. a. ajas ja need oportunistlised wead, mida partei on teinud pärast 1930. aastat, pärast Kominterni poliitsekretariaadi ja aprillipleenumi otsuseid.

See oportunistline poliitika oli põhjuseks, et partei organisatsiooni ja tööd õigel ajal ümber ei korraldatud wastawalt uutele oludele ja tingimustele, mis omakorda wõimatuks tegi partei organisatsiooni kaitsmise poliitiliselt mädanenud ning kahtlaste olluste ja kaitsepolitsei agentide sissetungimise eest, kes muutsid meie partei üksikud organisatsioonid mädamülkaks, süwendades parteis prowokatsiooni ja äraandmise õhk-konda, millest mitmed suured sissekukkumised tingitud ja mis partei autoriteeti rewolutsiooniliste töolistes silmis kõigutas.

Endine oportunistline juhtimine ei näinud seda hädaohtu, ei saanud aru ohranka „uutest meetoditest“, lükkas oportunistlise lühinägelikkusega tagasi otse karjuwad, 1928. aasta lõpust alates korduvalt kestnud täiesti õiged signalliseerimised prowokatsiooni hädaohtu kaswust ning prowokatorite sissetungimisest. Praegune juhtimine hindas alla prowokatsiooni wastu wõitlemist, kui **tähtsat poliitilist ülesannet** meie parteis, ei seadnud prowokatsiooni wastu wõitlemist üles kui **tähtsat poliitilist probleemi**, millest oleks tulnud kinni haarata, kui tähtsast **järjekorralisest**, pärast 1. dets. kaotust terawalt päwakorda kerkinud **poliitilisest lülist** partei poliitiliste ülesannete hulgas Kominterni poolt ülesseatud partei organisatsioonilise kriisi likwideerimisel ja pöörde läbiwiimisel, tehes sellega määratusuure **poliitilise** wea.

Seda peab meie partei ütleva Eesti töolisteklassile **täie selgusega**, sest kui ta seda teeb, siis on see üheks **tähtsamaks** tõenduseks, et ta selle küsimuse sisust õieti aru on saanud, aga õige poliitiline arusaamine küsimusest, õige poliitiline juurdeminek probleemile on wõidu alguseks. See näitab, et partei annab selge ja kõrwalepõiklemata enamlise wastuse

meie partei lipu all wõidelnud rewolutsioonilistele töölistele küsimuse kohta, mille üle nad wõib olla palju juurelnud.

Milles seisid siin tehtud wead?

Keskkomitee juunipleenum 1929. a., mis tegi terve rea jämedaid parempoolseid wigu, tegi wäga raske oportunistlise wea just prowokatsiooni vastu wõitlemise küsimuses. Sellel pleenumil oli see küsimus täies terawuses üles tõstetud. Kuid selle asemel, et luua seltsimeestele, kes sellest hädaohust signaliseerisid, wastawat õhkkonda oma materjalide, wäidete ja seisukohtade wäljaselgitamiseks, mobiliseeris partei juhtimine kõige järsumat pealetungimist nende seltsimeeste vastu, tehes seega wõimatuks tõelist seisukorda wälja selgitada. Seltsimehi, kes täiesti õieti signaliseerisid prowokatsiooni hädaohu kaswamisest ja kahtlaste olluste sissetungimisest parteisse, hakati süüdistama „kapomaanias“, „prowokatsioonimaanias“, „distsipliini rikkumises“, „argtuses“, „pahempoolsuses“ jne. Nende poolt ettetoodud faktid tunnistati „põhjendamatuks“ ning nende poolt ettewõetud sammud prowokatsiooni paljastamiseks tunnistas pleenum „täiesti lubmatuteks ja äärmiselt jämedaks parteidistsipliini rikkumiseks.“

Samas otsuses kriipsutas pleenum alla, et „kahtlustamine ja koostöö puudumine takistas suurel määral parteiorganisatsioonide tugewamaks tegemist, uute organisatsioonide loomist, klassiteadlikkude proletaarlaste koondumist parteilise liini läbiwiimiseks jne.“

Selle äärmiselt oportunistlise otsusega tegi selleaegse keskkomitee pleenum objektiivselt raskeks igasugused signaliseerimised prowokatsiooni hädaohu kaswamisest ning selle asemel, et panna organisatsioonide kindlustamise aluseks nende puhastamist kahtlastest ollustest, nõudis koostööd mädanenud ollustega üksikutes organisatsioonides, pidades niisugust oportunistlist „koostööd“ parteiorganisatsioonide tugewamaks tegemise aluseks.

Sellega tegi juunipleenum ränga poliitilise, sisuliselt oportunistlise wea ning selle wea õppetunde on waja kõige piinlikumalt arwestada. Sellest weast wälja minnes tegi partei oma töös pärast juunipleenumit rea raskeid wääratusi, ignoreerides wõitlust prowokatsiooni hädaohu vastu, jättes organisatsioonid kahtlastest ollustest puhastamata, jätkates tööd endiste meetoditega, wõimaldades seega kahtlaste olluste sissetungimise jätkamist ning konspiratsiooni nõrgenemist, mis hiljem rasketele kaotustele wiis.

Oportunistlised ollused partei üksikutes juhtiwates lülides haarasid juunipleenumi otsustest kinni, kasutasid neid wõitluses nende seltsimeeste vastu, kes enamlikult olid signaliseerinud hädaohust. Need oportunistlised ollused, kes parteiaparaadis mitmeid tähtsamaid kohtasid oma käes pidasid, kuulutasid, et mingit prowokatsiooni hädaohu ei ole, et jutt kahtlaste olluste parteisse pugemisest on lihtsalt „kapomaania“, aidates seega weelgi enam konspiratsiooni ja partei tähelepanu nõrgendamiseks kaasa. Seda on eriti tähtis parempoolse kallaku iseloomustamiseks meie parteis alla kriipsutada.

Pärast otsustawat kriitikat, mida Komintern meie partei parempoolsetele wigadele oli annud, olid parempoolsed ja leppelased 1930. aasta aprillipleenumil sunnitud oma wigu tunnistama. Kuid ühes küsimuses ei

põletanud nad hiljem siiski sildasid oma järelt. See oli nimelt provokatsiooni vastu võitlemise küsimuses. Selle asemel, et otsida uusi abinõusid ja meetodeid partei puhastamiseks kahtlastest ollustest, partei töö ümberkorraldamiseks ning hulkade mobiliseerimiseks võitlusele provokatsiooni hädaohu vastu, selle asemel piirdusid parempoolsed ja leppelased iroonilise filosoferimisega selle üle, et „sissekukkumised on ainult õnnetud juhtumised, millest tuleb mõõda minna kui järjekorralisest õnnestusest“, ehk et „sissekukkumised on seadusepärast antud, nad peavad korduma paari kuu tagant ning selle hädaohu ärahooldmiseks ei saa midagi teha.“

See filosoofia „õnnetutest juhtumistest“ ja „seadusepärast antud sissekukkumistest“ paljastab parempoolseid ja leppelasi EKP-st kui inimesi, kellel tõeliselt pole mingit usku Eesti tööliselikumise jõusse, kes ei usu, et võimalik on võidelda konspiratsiooni süstemaatilise kindlustamise ja partei töö meetodite alalise ümberkorraldamise teel „seadusepärast antud sissekukkumiste“ vastu. See filosoofia on kõige tüübilisem oportunistiline allawandumine „objektiivsetele raskustele“. Ei ole üleliigne, et ka seda alla kriipsutada eesti parempoolsete ja leppelaste isoleerimiseks.

See „filosoofia“ ei jätnud muidugi tagajärgi avaldamata tegelikus töös. Aprillipleenumi wiga andis ennast tunda endise praktika jätkamises ning oportunistlike wigade süwendamises selles küsimuses.

Ja sellepärast kestis pärast aprillipleenumit waielus selle küsimuse ümber edasi, kuna see küsimus oli üheks tähtsamaks punktiks võitluses oportunismi vastu.

Partei keskkomitee weebruari koosolek astus sellel alal sammu edasi. Weebruari koosoleku otsuses öeldakse:

„Partei peab võitlust raudse distsipliini ja konspiratsiooni eest kõwendama. Tehes jämedaid oportunistlisi wigu nõrgendas endine põrandaalune juhtimine wiimastel aastatel ühtlasi ka partei distsipliini ja konspiratsiooni aluseid, ei pannud piiri kahtlaste isikute sissetungimisele töölisteorganisatsioonidesse, ei pidanud võitlust provokatsiooni vastu. Aset leidnud parteiliste teadete edasiandmine kõrwalistele isikutele, teadete lewitamine, mis üldse awalikkusele ei kuulu, ja muu kõige jämedam partei konspiratsiooni põhialuste rikkumine on meie parteile toonud määratusuurt kahju, näit. sm. Leineri, Jürna j. t. sissekukkumised ja tapmine.“

Iga sissekukkumine peab sellepärast kõige lähema uurimise alla wõetama, et wastawaid järeldusi teha organisatsiooni edaspidiseks kaitsemiseks. Keskkomitee peab tarwilikuks kõige energilisemaid samme astuda provokatsiooni paljastamiseks, kutsub parteilikke provokatsiooni vastu wõitlema ja konspiratsiooni kõwendama... Partei põrandaalune aparaat tuleb raudse konspiratsiooniga isoleerida igasugustest kahtlastest elementidest...“

Kuigi weebruarikoosoleku otsus tähelepanu juhib otsustawa võitluse tarwiduse peale provokatsiooni vastu, ei tõstnud meie partei juhtiwad organid ei enne ega pärast weebruarikoosolekut võitlust provokatsiooni hädaohu vastu, konspiratsiooni kindlustamise eest, nagu juba ülewalpool tähendatud, poliitilisele tasapinnale, ei teinud keskkomitee weebruarikoosoleku otsusest wastawaid poliitilisi ja organisatsioonilisi järeldusi,

ei teinud sellest küsimusest tähtsat partei-poliitilist probleemi, vaid tegelikus töös andsid end tunda endised oportunistlised seaded.

Ja see võimaldas uute hoopide andmist meie parteile.

Sest rasketes põrandaalustes tingimustes, faschismi, sotsiaalfaschismi ja nuhkide-subaatowite pealetungimise all awaldus selleaegse (1928.—1930. a.) illegaalse büroo oportunistlik poliitika ja kodanlusele allawandumine selles, et poliitiliselt nõrgad ja oportunistlised ollused muutusid tegelikult ohranka sõjariistadeks.

Oportunism kogu selleaegse Ilbüroo (1928—30. a.) töös, parteiorganisatsiooni kõwendamisest (rakukeste loomine wabrikutes ja tehastes), tegelik lahtiütlemine, töölisteklasi jõusse mitteuskumine, kodanluse jõu ülehindamine, klassilise tähepanu tuhmumine, Grimpelite, Histide, Kääriride, Kaawerite ja teiste prowokaatorite upitamine töölisteliikumise etteotsa jne, võimaldasid hulgalise prowokatsiooni sisselaskmist parteisse, mille tõenduseks on need hulgalised sissekukkumised, mis olid 1930. a. kewade ja suwe jooksul (sm. Jürna, Kuusiku, Kulli, Padriku, Baumani j.t. sissekukkumised), kuna järgnew Ilbüroo, mis prowokatsiooni wastu wõitlemist, kui tähtsat poliitilist ülesannet alla hindas, wihast wõitlust prowokatsiooni hädaohu wastu ei organiseerinud, organisatsiooni raudse luuaga kahtlastest ollustest ei puhastanud, töötamise wiisid ja meetodeid ümber ei korraldanud ning seega endise praktika jatkamist võimaldas, tõi nendele suurtele sissekukkumistele, mis olid käesolewa aasta kewadel ja suwel (Kiwissoni, Tuule, Teppichi j. t. sissekukkumised).

Parempoolse kallaku iseloomustamiseks Eestimaa kommunistlises parteis ja eesti töölisteliikumises peame alla kriipsutama, et üksikud oportunistlised ollused ja lülid kaswad kokku kaitsepolitsei ja subaatowitega, samuti nagu omal ajal (1927—28) kontrrewolutsiooniline trotskistline opositsiooni-blokk eesti kommunistide seas kaitsepolitseiga kokku kaswas ning kapolt parteiwastaseks wõitluseks abi läks otsima.

See seisukord, mis wiimaste aastate jooksul meie parteis oportunistlise poliitika tagajärjel tekkinud, juhatab kätte selle poliitilise põhilüli, millest waja kinni haarata, et parteid organisatsioonilisest kriisist, mis wiimaste sissekukkumiste tagajärjel süwenenud, wälja tuua, pööret kogu partei töös ja töötamise meetodites läbi wiia ning seega partei wõitlusewõimet tõsta eesti töölisteklasi wõitluse korraldamiseks ja tema rahwuswaheliste ülesannete täitmiseks, mis, (rahwuswahelised ülesanded) eriti ühenduses rewolutsioonilise kriisi kaswamisega Saksamaal ja Poolas, suurenewad.

See õppetund, mida wiimaste aastate sündmused meie parteile andsid, nõuab weel otsustawamat ja wihasemat wõitlust parempoolse kallaku, kui peahädaohu wastu, samuti ka „pahempoolse“ kallaku ja leplikkuse wastu, Kominterni leninlise liini eest. See õppetund nõuab kõikide oportunistlike olluste otsustawat kõrwaldamist kõikidelt postidelt ning wäljaheitmist parteist, sest parempoolsed waated ei sünni kokku Kominterni ridades wiibimisega. See õppetund nõuab kõikide Kominterni liini alusel seiswate ja selle liini eest tegelikult wõitlewate seltsimeeste mobiliseerimist, et parteid otsustawa jõuga kõikidest raskustest üle aidata ja tema tööd tõsta, Ja see on ka kindlustuseks, et partei neid rahwuswahelisi ülesandeid täita suudab, mida rewolutsioonilise kriisi kaswamine Saksamaal ja Poolas eesti töölisteklasi peale paneb. **L. Looring.**

Lenina õpetus proletaarsest rewolutsioonist

(J ä r g)

Sm. Stalin kirjutab selle küsimuse kohta järgmist:

„Uurides imperialismi, eriti sõjaajajärgul, tuli Lenin kapitalistlike maade mitte ühetasase, hüppelise majanduslise ja poliitilise arenemise-seaduse juurde“. (Leninismi küsimused, lhk. 177).“

„Bolschewik'ü“ toimetus teeb waieluste üle selle küsimuse kohta järgmise kokkuwõtte:

„Mis puutub sm. Gorini wäidetesse selle küsimuse kohta..., siis on tarwis ütelda, et juhtides oma kriitika „ÜK(e)P ajaloo“ II köites kaitsetawa Lenina wäite wastu 1905. aastal, et Wenemaa proletariaat wõib läbi wiia sotsialistlist rewolutsiooni ainult *liidus Euroopa proletariaadiga*, sm. Gorin unustab, et teooria sotsialismi wõidu wõimaluse üle ühel maal, oli Lenina poolt üles seatud ainult 1915-16. a., nagu rääkis sellest sm. Stalin ja mitte ükskord“. („Bolschewik“ nr. 9, 1931. a. „Bolsch.“ toim. sõrend. P. M.).“

Sotsialismi wõidu wõimalus ühel maal on tihedalt seotud kapitalismi mitteühetasase arenemise seadusega. Kuiwõrd Marx ja Engels omal ajal ja Lenin 1905. aastal weel ei tulnud selle seaduse juurde (kuigi neile see nähtus tundmata ei olnud), ei tulnud selle juurde, et mitteühetasane arenemine on kapitalismi *paratamatuks* seaduseks, ei wõinud nad ka üles panna küsimust sotsialistlise rewolutsiooni wõidu wõimalusest ühel maal.

Marxi-Engelsi seisukoht minewal aastasajal oli marksismi seisukoht klassikalise kapitalismi ajajärgul, Lenina seisukoht, alates 1915-16. a. oli marksismi seisukoht imperialistilisel, monopolistlise kapitalismi ajajärgul. Neid seisukohti ei sa üksksteisele kui wastkaiwaid esitada. Mõlemad on õiged, ainult üks ühel, teine teisel ajajärgul. Lenina seisukoht 1905. a. oli õige, sest Wenemaa alles astus imperialismi ajajärku ja kapitalism Wenemaal „arenes tõusujoones“. Lenina seisukoht 1915-16. a. ja pärast seda, on samati õige, sest selleks ajaks selginesid imperialistilise ajajärgu wastuolud terawalt wälja ja kapitalismi arenemine Wenemaal läks „langewat joont mööda“. Need kaks ajajärku tuleb lahutada ükssteisest, neid ei saa segada, nagu rääkis sm. Stalin ühel Kominterni pleenumil.

Sm. Jaroslawski, põhjendates Lenina wäiteid 1905. a., seletas asja nii, nagu oleks Lenin sellepärast sotsialismi wõidu wõimalust üksi Wenemaal eitanud, et Wenemaal puudusid wastawad eeltingimused sotsialistilise pöörde läbiwiitmiseks.

See seisukoht ei ole õige. Wenemaal olid juba 1905. aastal materiaalsed eeldused proletaarseks rewolutsiooniks täiesti küpsed. Lenin ei rääkinud kunagi, et rewolutsioon on võimata sellepärast, et kapitalism Wenemaal pole sotsialistlikeks rewolutsiooniks küps. Kui Lenin oleks seisnud niisugusel seisukohal, siis oleks täiesti arusaamatu, kuidas võis ta rääkida kodanlis-demokraatlike rewolutsiooni sotsialistlikeks rewolutsiooniks ümberkaswamisest juba 1905. aastal. Selles küsimuses seisis Lenin 1905. aastal samasugusel seisukohal, nagu ta seisis hiljemgi, 1915. aastal.

„Nagu 1905. aastal, — kirjutab sm. Stalin, — nii ka 1915. aastal läks Lenin välja sellest, et kodanline rewolutsioon Wenemaal peab ümber kaswama sotsialistlikeks rewolutsiooniks, et kodanlis-demokraatlike rewolutsiooni wõit on Wenemaa rewolutsiooni esimene aste ja paratamatu selleks, et *wiibimata* üle minna ta teise astmesse, sotsialistilisse rewolutsiooni.“ (Aruanne XV part. konw., sm. Stalini sõrendus. — P. M.). Järgmises peatükis toome me wastawad wäljawõtted Lenina enese kirjutustest, mis wastoodud sm. Stalini waateid selle küsimuse kohta täiesti kinnitawad, praegu aga peatame lühidalt Trotski, Buharini j. t. waadetel, sotsialistlike rewolutsiooni wõidu wõimaluse üle ühel maal. Mõned sm. püüawad tõendada, et Trotski ja Buharin seiswat endistel, imperialismi-eelsetel marksismi seisukohtadel weel nüüd, kus kapitalism jõudnud oma wiimasesse ajajärku ja näewad selles nende peawiga. See pole õige. Mitte selles pole küsimus, et Trotski kordab weel praegugi wäiteid, mis olid õiged klassikalise kapitalismi ajajärgul. Küsimus seisab selles, et Trotski pole iialgi seisnud marksistlike rewolutsiooni teooria seisukohal, et tal on oma eriline rewolutsiooni teooria, oma skeem, millel pole midagi ühist Marxi-Lenina teooriaga. Kes sellest aru ei saa, see ei suuda ka iialgi aru saada sellest sügawast lõhest, mis eraldab trotskismi leninismist.

Trotski, nagu teada, seisib kõik aeg sellel seisukohal, et proletaarne rewolutsioon ei wõi wõita ühel maal. Ehk kui proletariaadil lähebki korda wõimu oma kätte wõtta, siis, ükskõik, ei suuda ta seda oma käes hoida „ilma Euroopa proletariaadi otsekohese riikliku abita“ (Trotski). „Rewolutsiooniline liikumine wõib edukalt areneda ja wõidule minna ainult kui üleeuroopaline.“ „Jäädes isoleerituna rahwuslistesse piiridesse“, peab rewolutsioon paratamatult hukkuma.

Seda Trotski waadet toetab ka sm. Buharin weel imperialistlike sõja ajal, mil, nagu me juba nägime, Lenin selgesti rääkis, et sotsialistline rewolutsioon wõib, ja wõidab esmalt ühel, ehk mõnel üksikul maal.

„Mitte mingisugune sotsialistline rewolutsioon ei wõi olla wõidukas, kui ta ei lähe üle rahwusliste raamide, ei muutu rahwuswaheliseks proletaarseks rewolutsiooniks.“ (Buharin).

Niisugune waade on Buharinil tingitud ebaõigest imperialismi hindamisest. Kui Lenin rääkis, et mitte ühetasane arenemine on kapitalismi paratamata ehk wastuwaidlemata seaduseks, siis Buharin seisib hoopis wastupidisel seisukohal ja arendas „organiseeritud kapitalismi“ ehk nõndanimetatud „puhta“ imperialismi teooriat. Buharin ei näinud ega näe silamaani, et mingisugust „puhast“ imperialismi ei ole, et ühtaegu trustidega, kartellidega ja sündikaatidega on olemas weel laialdane, mono-

poliseerimata, organiseerimata kapitalistide, eriti väikewalmistajate kiht. Monopolid ise juba ei kaota konkureerimist (wõistlust) ega suuda seda kunagi kaotada. Monopolistline kapitalism ei ole oma ette iseseisew majandusline formatsioon, waid oma loogilise lõpuni arenenud kapitalism. Tõsi, imperialismi seadusepärasmus läheb omadusliselt lahku klassikalise kapitalismi arenemise seadusepärasusest, kuid see lahkumine ei ulata kaugeltki selleni, et siin wõiks rääkida mingisugusest täiesti uuest nähtusest. Imperialismi seadusepärasmus on modifitseeritud klassikalise kapitalismi seadusepärasmus, ta on ühe sõnaga kapitalismi kõrgem aste ja selle wiimane ajajärk. Kapitalistline walmistussüsteem on oma tekkimisest peale terawalt wastuoluline ja need wastuolud tulewad eriti imperialistlisel ajajärgul terawalt nähtawale, saawad mitte ainult hulgaliselt waid ka omadusliselt uue tähtsuse ja ulatuse. Eitades laiaarwulist väikewalmistajate (wäikekodanlist) kihti, teeb Buharin terve rea jämedaid wigu. Temal on, näiteks, imperialistlisel ajajärgul ainult kaks klassi, kodanlus ja proletariaat. Kodanlus ja proletariaat on *põhiklassid*, see on tõsi, kuid siit ei järgne weel, et meie wõime ignoreerida wahepealseid kihte, laialisi wäikekodanlisi hulke, talupoegi, käsitöölisi jne. Wäikekodanluse tähtsuse mitte-mõistmine on sm. Buharini üks peawigadest, mida ta kordas weel hiljuti.

Kui pole kapitalismi mitteühetasast arenemist, kui praegu walitseb „organiseeritud kapitalism“, „puhas“ imperialism, kus konkureerimisel ja anarhial lõpp, siis muidugi ei saa juttugi olla sotsialistlise rewolutsiooni wõidust ühel maal. Täiesti loogilise järelduse teeb Buharin oma ebaõigest imperialismi teooriast, kui ta kirjutab:

„Seda protsessi (sotsialistline pööre) mõtleme meie kui kõigi (!) maade proletariaadi ühendatud tegewust, mis purustab kodanlise (!) riigi (!) piirid“. (Tsit. Lenina järele. Kirjat. kogu XIX köide, lhk. 200. Hüüdmise märgid Lenina omad).

Trotski, kes sõnades küll tunnistab kapitalismi mitteühetasast arenemist, mõistab seda protsessi hoopis teisiti kui Lenin. Trotskil seisab see mitteühetasane arenemine selles, et ühed maad on *rohkem arenenud* kui teised, Lenin, wastupidi, nägi mitteühetasase arenemise seadust selles, et ühed imperialistlised maad, teiste kulul, muutuwad parasiitideks, teised aga hüppawad endistest eesrinna maadest ette jne. Meie ei peata selle juures siin pikemalt, sest trotskismis ei ole iseloomulik mitte imperialismi hindamine, s.o. mitte wälised põhjused pole need, mis sotsialismi wõidu ühel maal wõimatuks teewad, waid sisemised. Sellepärast peatame pikemalt just wiimastel.

Trotski, arendades oma „permanentse rewolutsiooni“ teooriat, põhjendab seda järgmiselt:

„Proletariaadi awangardil tuleb juba oma walitsuse esimestest silmapilkudest peale läbi wiia mitte ainult feodaalsesse, waid ka kodanlisesse eraomandusesse kõige sügawam sisse-murdmine (Einbruch, Einfall. — P. M.). Sealjuures satub ta *waenulistesse kokkupõrkamistesse* mitte ainult kõikide kodanliste gruppidega, kes teda toetasid rewolutsioonilise wõitluse esimestel päewadel, waid ka *laialdaste talurahwa hulkadega*, kelle kaasabil ta wõimule tuli. *Wastuolud* tööliste walitsuses (!?—P.M.) mahajäänud maal, kus rahwa rõhuw enamus talurahwas, wõiwad oma lahenduse leida *ainult* rahwuswahelises ulatuses, üleilmilises proletariaadi rewolutsioonis“. (Eessõna „1905. a.“ — Minu sõrendus — P.M.).

Nii kirjutas L. Trotski 1922. aastal, mil proletariaat juba wiis aastat wõimul püsis ühel niisugusel maal, kus rahwa rõhuw enamus on talupojad.

Toodud tsitaat näitab küllalt selgesti, milline määratu wahe on Lenina ja Trotski waadete wahel talurahwa (ja mitte ainult talurahwa) hindamise küsimuses. Trotskil on talurahwas proletariaadi waenlane, sotsialistilise rewolutsiooni ja selle tulemuse, proletariaadi diktatuuri hauakaewajaks, kirstunaelaks. Trotski teooria järele peab proletariaadi diktatuur paratamatult häwinema *sisemiste* vastuolude tagajärjel, proletariaadi ja talurahwa „waenuliste kokkupõrgete“ tagajärjel, kui meile appi ei tule rahwuswaheline proletariaat. Lenina õpetuse järele on niisugune „waenuline kokkupõrkamine“ paratamata ainult talurahwa „kõrgema“ kihiga, kulakulise osaga, kes peale kodanlis-demokraatlise rewolutsiooni teostamist üle läheb kontrewolutsiooni laagrisse, kuid mitte „laialiste“ talurahwa kihtidega, kehwikutega ja keskmikkudega. Nende wiimastega ei ole proletariaat mitte sõja jalal, waid *liidus*.

„Ainult kokkulepe talurahwaga wõib päästa Wenemaal sotsialistilist rewolutsiooni, kuni weel ei ole tulnud rewolutsiooni teistel maadel.“ (Lenin, kirjat. kogu XVIII köide, I jagu, lhk. 138).

„Diktatuuri kõrgemaks printsibiiks on — alles hoida liitu tööliste ja talupoegade wahel.“ (Sealsamas, lhk. 331).

Wõiks tuua sadandeid tsitaate Lenina kirjutustest, kus ta kõik aeg alla kriipsutab proletariaadi ja talurahwa liidu tähtsust. Arusaadawalt mõistab Lenin siin „taluraawa“ all, selle laiu hulke, kehwikuid ja keskmikke, aga mitte kogu talurahwast ühes jõukatega ja kulakutega, nagu seda teewad parempoolsed oportunistid. Tõendada, et Leninal ei ole neis kirjutustes silmas peetud talurahwa kihinemist, on lausa wale ja Lenina õpetuse jäme moonutamine. Kes wähegi tuttaw on tema kirjutustega, olgu kas wõi ainult nendega, mis kuuluwad 1917. aastasse, see peab tunnistama hoopis wastupidist. Lenin heitis Kamenewile j.t. ette just seda wiga, et need seltsimehed läksid talurahwa kui terwiku juurde ja loomulikult ei suutnud aru saada neist iseäraldustest, mis iseloomustasid olewat momenti.

„Käesolewa momendi iseäraldus Wenemaal seisab *üleminekus* rewolutsiooni esimesest astmest, mis andis wõimu, proletariaadi mitte küllaldase teadlikkuse ja organiseeritawuse tõttu, kodanluse kätte, ta *teise* ajajärku, mis peab andma wõimu proletariaadi ja *talurahwa kehwemate kihtide hätte*.“ (Lenin, kirjat. kogu XIV k., I jagu, lhk. 17—18. Tsitēeritud Stalini järele. Tema sõrendus).

Niisugune differentseeritud, leninistlik talurahwa käsitlemine on tundmatu just Trotskile, kes kuulutas kogu talurahwa kontrewolutsiooniliseks jõuks. Samasuguse hindamise andis talurahwale sõja aastatel ka sm. Buharin, kirjutades, et:

„Talupoeg, kui eraomanik paratamatalt pidi kätt andma liidu imperialismile“... , et: on „tõsiasiaks saanud talurahwa blokk mõisnikkudega ja wabrikantidega.“ (Tsit. Lenina järele).

Loomulik, et peale niisugust talurahwa kui kontrewolutsioonilise jõu hindamist, Buharinil ja Trotskil jääb waid ainsaks rewolutsiooni edasiwiiwaks jõuks proletariaat. Kuiwõrd Wenemaal aga proletariaat kujutab

rahwa wähemust, siis on ta diktatuuri hukkimine ilma rahwuswahelise rewolutsioonita paratamatu. Muidugi, ka Lenin pidas *wõimalikuks*, et proletariaadi diktatuur ühel maal wõidakse ära kägistada rahwuswahelise imperialismi poolt, kes organiseerib weel tänapäew ja wiimasel ajal õige energiliselt interwentsiooni. Kuid, et sotsialistline rewolutsioon häwineb proletariaadi ja talurahwa wahelise wastuolu tõttu, on puht trotskistline teooria, mil pole midagi ühist leninismiga ja leninise rewolutsiooni teooriaga. Tähendame siinkohal, et Marx ja Engels pidasid omal ajal rewolutsiooni ühel maal wõimatuks nimelt wälistel, aga mitte sisemistel põhjustel. Kes tähelpanelikult luges toodud wäljawõtet „Kommunismi printsiipidest“, see nägi, et Engels näitas just kapitalismi üleilmse iseloomu peale, kapitalismi rahwuswaheliste sidemete peale. Sellepärast polegi õigus neil, kes püüawad Trotski ja Buharini seisukohti praegu wõrrelda ning kõrwu seada Marx-Engelsi seisukohtadega möödnud aastasajal.

Trotski „permanentse rewolutsiooni“ teoorial on, peale talupoegade kui rewolutsiooni edasiwiiva jõu tähtsuse eitamise, weel teine külg, mille peale sm. Stalin erilist tähelpanu juhib.

„Kuni siimaani eraldati harilikult „permanentse rewolutsiooni“ *ühte* külge — talurahwa rewolutsioonilise liikumise wõimaluste mittehindamist. Nüüd, et olla õiglane, on seda külge paratamatalt tarwis täiendada *teise* küljega — Wenemaa proletariaadi jõu ja suudesse mitteuskumisega.“ (Stalin. „Leninismi küsimused“, lhk. 14).

Talurahwas on kontrrewolutsiooniline ja proletariaadil ei ole küllalt jõudu, et teda oma poole tõmmata, sotsialismile juhtida, ümber korraldada talurahwa üksikmajapidamist kollektiivsele alusele — need on täiesti trotskismi olulisemad wead, mis teda ennast ja ta poolehoidjaid lõpuks wiisid täielikult kontrrewolutsiooni laagrisse.

Sotsiaalfaschistid, kes nagu harilikult ikka, teewad marksismisse oma „parandusi“ ja „täiendusi“, lugesid oma kohuseks „täiendada“ Marxi ja Engelsi ka selles küsimuses. „Parandus“ ehk „täiendus“ on iseenestest õige „wäike“ ja lihtne. Kui Engels kirjutas, et sotsialistline rewolutsioon ei wõi wõita ühel maal, siis sotsiaalfaschistid lisawad juurde, et see rewolutsioon peab algama kõigil pool *ühekorraga*. Tõsi, pealt näha tähtsuseta „täiendus“. Kuid see ainult paistab nii olewat. Tõeliselt teeb see „täiendus“ aga sotsialistlike rewolutsiooni wõimatuks. Nõuda, et proletariaat, ükskõik missugusel maal, kus on tekkinud otsekohene rewolutsiooniline situatsioon (olukord) ei algaks rewolutsiooni üksi waid *ootaks*, kuni sarnane olukord walmib ka teistel maadel, tähendab rewolutsiooni üldse mitte alata, sest millalgi ei tule niisugust silmapilku, et rewolutsiooniline olukord walmib igalpool ühel ajal ja ühel mõõdul. Kui juba Marx ja Engels ei seadnud üles niisugust nõudmist, siis praegu, kus meil selge on kapitalismi mitteühetasane arenemise seadus, ei wõi jutugi olla sellest, et rewolutsiooniline kriis areneks igal maal ühetasaselt ja ühtaegu tuleks niisugune moment, kus proletariaat wõib organiseerida sõjariistus ülestõusu. Wiimane Kominterni täidesaatekomitee pleenum, tehes kokkuwõtteid majanduslise ja rewolutsioonilise kriisi arenemise üle, märkis ära, et see kriis areneb suurel määral mitteühetasaselt.

Ei saa unustada ka järgmisi ridu „Kommunistlisest manifestist“, kus Marx ja Engels otsekohe kirjutowad, et:

„Kui mitte põhioluliselt, siis wormiliselt on proletariaadi wõitlus kodanluse vastu kõigepealt rahvusline wõitlus. *Iga maa proletariaat peab, loomulikult, kõigepealt lõpetama oma enese kodanlusega.*“ (Minu sõrend. — P. M.)

Seda põhilausest, et iga maa proletariaat peab kõigepealt lõpetama oma kodanlusega, aga mitte ootama, millal teiste maade proletariaadil awaneb wõimalus wäljaastumiseks, ei tohi ükski kommunistiline partei mitte minutikski unustada. Wiimastel aastatel wõis märgata, eriti suurtest imperialistlistest maadest ärarippuwatel wäikestel maadel, waadete lewinemist, et, milleks meil nii wäga rühkida ja jõudu pingutada. Üksi meie nii kui nii midagi teha ei suuda, aga kui suurtel maadel juba rewolutsioon algab, siis, loomulikult, ei suuda meie kodanlus ka enam püsti seista. See on täiesti oportunistlik, kontrewolutsiooniline waade, kuiwõrd ta loob demobiliseerimise meeoleolu ja õigustab rewolutsioonilise liikumise sabas sõrkimist.

Mittesuutelikkus tõusta rewolutsioonilise liikumise etteotsa, hulkade sabassõrkimine selle asemel, et hulkasid juhtida ja wõitlusesse kutsuda, see on praegusel ajal mitmel pool kommunistlike parteide üheks suuremaks puuduseks. Wõitlus isewoolu ja stüühilise liikumise peale lootmise vastu, peab olema komparteide üheks tähtsamaks ülesandeks.

Igasugune ootamine ja teiste maade peale lootmine, kui walminud on soodne silmapilk, on proletaarse rewolutsiooni äraandmine, on kõrwalekaldumine Lenina õpetusest ja selle oportunistlik moonutamine. See on sotsiaalfaschistide taktika üks nurgakiwidest, üks katetes, mille warjul töötatakse kapitalismi terwendamise kallal, mille warjul aidatakse imperialistidel otsida kapitalistlist wäljapääsu kriisist.

Lõpuks peab märkima ka wastupidist wiga, mida teewad mõned „ultra-rewolutsioonilised“, „pahempoolsed“ rewolutsionäärid. See wiga seisab selles, et täiesti ignoreeritakse rahwuswahelise rewolutsiooni tähtsus, sotsialistlike rewolutsiooni rahwuswahelist iseloomu. Seda aga teha ei tohi. Proletaarne rewolutsioon on ja jääb põhioluliselt rahwuswaheliseks. Sellest ei ütlet ükski marksist-leninist ilmiski lahti ega wõigi ütelda. Rumal ja labane on rewolutsiooni ühel maal vastu seada üleilmsele rewolutsioonile. Need, kes seda teewad, pole midagi mõistnud Marxi-Lenina dialektikast, waid arutawad wana, ühekülgse metafüüsillise mõtlemiseseaduste järele.

Proletaarne rewolutsioon on sisuliselt internatsionaalne, kuid algab ja wõidab esialgu ühel ehk üksikutel maadel ja nimelt seal, kus imperialism on kõige nõrgem, kus proletariaat kõigepealt ja kõige suuremal määral on wabanenud sotsiaalfaschistide mõju alt, seal, kus kommunistlike parteid töötawad Lenina põhimõtete järele ja oskawad tarwitada enamlaste strateegilisi ja taktilisi põhimõtteid kõige paremini, kõige osawamini, mis ainuüksi wõimaldabki wõita proletaariaadi enamust oma poole, mis ainuüksi wõimaldabki luua liitu tööliste kui eelwäe ja talurahwa laiade hulkade kui rewolutsiooni tagawarawäe wahel.

Wõitlus sotsiaalfaschistide, kui kolmanda ja kõige suurema (mitte just kõigil pool kõige suurema, kuid siiski ühe suurema) kodanlike partei vastu, nende kontrewolutsioonilise tegewuse paljastamine on praegu kommunistlike parteide kõige olulisem ülesanne, see on üks tähtsama-

test rewolutsiooni pantidest nüüd, kus imperialism sotsialismiks ammu küps. Hilja on seda teha siis, kui kätte jõuab otsekohe rewolutsiooniline olukord. Seda peab kõigi jõududega tegema just praegu, kus kapitalismi majandusline kriis kutsub välja rewolutsioonilise kriisi.

Kodanlis-demokraatlise rewolutsiooni ümberkaswamine sotsialistlikeks rewolutsiooniks

Sotsiaaldemokraadid tõendawad, et sotsialistline rewolutsioon peab algama maal, kus kapitalism kõige enam arenenud. Lenina õpetuse järele pole see sugugi hädatarwilik. Sotsialistline rewolutsioon wõib alata ka enam-mahajäänud maal. Niisuguse maa proletariaat, wõtnud oma kätte poliitilise wõimu, kasutab seda selleks, et majandusliselt jõuda järele ning minna mööda kapitalistlistest eesrinna maadest. Tegelikult ajalugu nii areneski. Sotsialistline rewolutsioon ei wõitnud mitte Ameerikas, Inglismaal, Saksamaal ega Prantsusmaal, waid palju vähem arenenud riigis, nimelt seal, kus imperialismi ahel kõige nõrgem oli — Wenemaal.

Kuigi rewolutsioon wõib alata niihästi eesrinna kui ka mahajäänud maal, siis nende rewolutsioonide wahel on teatud wahe, mida mingil tingimusel unustada ega kinni määrada ei tohi. Arenenud kapitalistlistel maadel algab rewolutsioon otsekohe kui sotsialistline rewolutsioon. Maadel, kus weel püsiwad feodaalkorra jäänused, kus kodanlis-demokraatlik rewolutsioon weel lõpule pole jõudnud (muidugi räägime me siin kodanlis-demokraatlise rewolutsiooni lõpulewiimisest waid üldjoontes), algab rewolutsioon kui kodanlis-demokraatlik rewolutsioon ja alles omas edasiarenemise protsessis kaswab ta kodanlisest rewolutsioonist ümber sotsialistlikeks. Niisuguse ümberkaswamise klassikaliseks näituseks on 1917. a. rewolutsioon Wenemaal, kus weebruaris alanud kodanlis-demokraatline rewolutsioon 8 kuu jooksul ümber kaswas sotsialistlikeks rewolutsiooniks.

Teoreetiliselt oli niisugune ümberkaswamine juba ammu enne selle praktilist teostamist ette nähtud. Marx ja Engels kirjutasid 1850. aastal, et sel ajal, kui wäikekodanlus püüab nii kiiresti kui wõimalik rewolutsiooniga lõpetada, on proletariaat huwitatud sellest, et „teha rewolutsiooni wahetpidamataks niikaua, kuni kõik enam ehk vähem jõukad klassid pole wõimult kõrwaldatud, kuni proletariaat ei wõida riiklist wõimu.“

Jälgides 1848. a. rewolutsiooni, Marx ja Engels lootsid kindlasti, et „wähemuse rewolutsioon kaswab ümber enamuse rewolutsiooniks.“ Nad eksisid sel korral, see on tõsi, kuid mitte see pole tähtis. Tähtis on, et marksismi aluse panijad seisid permanentse rewolutsiooni seisukohal, et nad pidasid täiesti wõimalikuks kodanlis-demokraatlise rewolutsiooni ümberkaswamist proletaarseks rewolutsiooniks.

Lenin kirjutas 1905. aastal selle küsimuse kohta järgmised tähelepanuwääriwad read:

„Demokraatlisest rewolutsioonist hakkame meie otsekohe üle minema ja just oma jõudu mööda, arusaaja ja organiseeritud proletariaadi jõudu mööda, hakkame me üle minema sotsialistlikesse rewolutsiooni.“

Meie oleme wahetpidamata rewolutsiooni poolt. Meie ei jää peatama pooltel teel“... (Lenin, kirjat. k. VI köide, lhk. 449).

1920. aastal kirjutas Lenin, et wähemlased ja sotsiaaldemokraadid millalgi pole suutnud aru saada „kodanlis-demokraatlise ja sotsialistlise rewolutsiooni wahelisest wahekorrast. Esimene kaswab teiseks. Teine lahendabki möödaminnes esimese küsimused“... (XVIII köide, I jagu, lhk. 365).

Et mitte arusaamatusi ei tekiks, tähendame möödaminnes, mis eraldab Marxi-Lenina permanentse rewolutsiooni teooriat Trotski „permanentsest rewolutsiooni“ teooriast. Nagu ülewalpool toodud wäljawõtetest näha, mõistsid Marx ja Lenin wahetpidamata kestwa, ehk permanentse rewolutsiooni all just seda, et kodanline rewolutsioon kaswab ümber sotsialistlikeks, tõuseb oma madalamalt astmelt kõrgemale astmele. Trotski pole tõepoolest mingisugust permanentset rewolutsiooni teooriat marksismi mõistes, kuiwõrd ta selle termini all ei mõista mitte rewolutsiooni süwenemise, ümberkaswamise protsessi, waid nõnda ütelda horisontaalset lewinemist. Trotski „permanentne rewolutsioon“ seisab selles, et kui ühel maal algab sotsialistline rewolutsioon (ja Trotski järele peab see algama nimelt otsekohe kui sotsialistiline rewolutsioon), siis sellele otsekohe, wahetpidamata peawad järgnema rewolutsioonid ka teistel maadel. Teisiti ei wõi see Trotski seisukohalt waadates ollagi, kuiwõrd sotsialistlist rewolutsiooni ähwardab hädaoht seda mööda, kuidas rewolutsioon süweneb, kuidas sünnib ümberkaswamise protsess jne.

Lenina õpetuse järele suudab proletariaat just peale poliitilise wõimu wõtmist, peale oma diktatuuri maksmapanemist laialdased wäikekodanlised hulgad oma poole wõita ja need sotsialismi ehitamisesse tõmmata, sealjuures neid ümber kaswatades, s. o. sotsialismile juhtides.

Nii siis, Lenin, nagu Marxki, seisib permanentse rewolutsiooni teooria seisukohal. Demokraatline rewolutsioon on neil waid esimeseks astmeks, mille kaudu mahajäänud maa proletariaat „läheb ilma kõhklemata edasi kuni wiimase piirini,“ kuni oma diktatuuri teostamiseni ning selle abil — sotsialismini.

Arusaadawalt oleneb demokraatlise rewolutsiooni ümberkaswamise tempo ja aeg neist tingimustest, sellest olukorrast, mis sellel ajajärgul walitsewad. 1905. a. olukorras oleks see ümberkaswamine nõudnud wast mitmed aastad n. n. tööliste-talurahwa rewolutsioonilist diktatuuri. „Tööliste-talurahwa rewolutsiooniline diktatuur oli Lenina arwates see wahelüli, mille kaudu isewalitsusliselt Wenemaalt pidi sündima üleminek proletariaadi diktatuurile ja selle kaudu sotsialismile.“

„Kas pole selge, — kirjutas Lenin wabariigi eest käiwa wõitluse kohta, — et ilma proletariaadi ja talurahwa rewolutsioonilise diktatuurita ei ole selle wõitluse edu peale mitte lootuse warjugi“. Ja mõni rida allpool jätkab Lenin:

„Kui wene isewalitsus isegi praegu, mil ta annud terve pataka konstitutsioone, ei suuda wälja rabeleda, siis, silmnähtawalt sel ajal, mil ta on mitte ainult kõigutatud, aga täiesti kukutatud, nõutakse kõikide eesrinna klasside rewolutsioonilise energia hiigla pingutust, et kindlustada seda wõitu. Aga see „kindlustada“ pole midagi muud, kui prole-

---

tariaadi ja talurahwa rewolutsiooniline diktatuur!“ (Kirjat. kogu VII köide, lhk. 199, L. sõrendus. — P. M.).

Töölise-talurahwa rewolutsiooniline diktatuur oli sel ajal tõesti ainus õige poliitine worm ajajärgu kohta, mis lahutas proletariaadi diktatuuri isevalitsuslisest korrast. Iseenesestki mõistetaw, et selles rewolutsioonilises diktatuuris peab juhtiw seisukoht olema proletariaadil kui hegemoonil ja rewolutsiooni pea edasiwiival jõul. Sellepärast on Plehanowi etteheide Leninale, nagu moonutaks wiimane oma hüüdsõnaga: proletariaadi ja talurahwa rewolutsiooniline diktatuur, — Marxi õpetust proletariaadi diktatuurist. Oma wäite tõenduseks toob Plehanow ette, et Marx ja Engels ei pidanud lubatawaks tööliste partei osawõttu Saksamaa ajutisest walitsusest minewa aastasaja wiiekümnendatel aastatel. Plehanowi wiga seisib selles, et ta ei wõtnud arwesse, missuguses seisukorras oli Saksamaa tööliste partei sel ajal. Saksamaa proletariaat ei suutnud siis etendada juhtiwat osa, ei suutnud tõusta teiste töötawate kihtide hegemooniks, kuiwõrd ta partei ise *langes täielikult wäikekodanliste demokraatide mõju ja juhtimise alla*“. (Tsit. Lenina järele. Tema sõrend. — P. M.)

Niisugune seisukord on seletataw sellega, et: „suurtööstus peaaegu puudus, mitte mingisugust iseseiswat töolisteliikumist, sõna tõsisest mõttes, laiemas ulatuses ei olnud, wäikekodanlus walitses jagamata!“ (Lenin). Niisugusel ajajärgul üles seada tööliste-talurahwa rewolutsioonilise diktatuuri hüüdsõna, oleks lausa mõttetus olnud. Samasugune mõttetus oleks olnud, kui Wenemaa proletariaat, teiste, temale hoopis kasulikamate jõudude wahekorra juures, oleks tarwitanud sedasama taktikat, mida Marx ja Engels soovitasid Saksamaa proletariaadile enam kui wiiskümmend aastat tagasi.

P. Meisel

(Järgneb)

Wäliskapital Lätis ja Eestis ning interwentsiooni hädaoht

(Kõne Kommunistlise Akadeemia Leningradi osakonnas 8/VI 1931. a.)

I. L ä t i

Imperialismi, kui kapitalistlise tootmiswiisi arengu wiimase astme sünniaeg langeb ühte XIX ja XX sajandite wahetusega. Selleks ajaks oli kapitalismi areng jõudnud sarnasele tasapinnale, mil

„1) tootmine ja kapitali kontsentratsioon on jõudnud seesugusele arenemisastmele, et tekkisid monopolid, kes majanduselus juhtiwat osa mängiwad; 2) pangakapital on liitunud tööstuskapitaliga ja selle „finanskapitali“ alusel tekkis finansoligarhia; 3) kapitalide wäljawedu, erinedes kaupade wäljaweost, omandab erilise tähtsuse;

4) tekiwad rahwuswahelised monopolistlised kapitalistide liidud, mis omawahel maailma jaotawad ja 5) maakera territoriaalne jaotus kapitalistlike suurriikide wahel on lõppenud“ *)

Nende wiie punkti hulgas, mida Lenin imperialismi tähtsamate tunnustena loetleb, huwitab meid praegusel korral eriti kolmas punkt, mis käsitab kapitalide wäljawedu. Kapitalide wäljawedu suurtelt tööstusmaadelt algab juba enne imperialistlist ajajärku, siis, kui selleks walminud teataw kogu majanduslisi ja poliitilisi eeltingimusi: kui teataw osa majandusliselt mahajäänud maid on kistud üleilmse kapitalismi arengu keerisesse, kui juba olemas suuremaid raudteid, tööstuse areng jõudnud teatud tasapinnani jne. Ning selleks tõukejõuks, mis kapitali „kodu-maalt“ wõõrsile sunnib rändama, on **kasu**, mis kapitali igasuguse tegevuse põhjuseks üldse. Kui kapitali teatud maal juba niiwõrd palju kuhinenud, et ta endale enam küllalt tulusat tegewuseala ei leia — wõistluse tagajärjel langeb kasunorm — siis läheb ta wälismaile, sinna, kus talle kindlustatud suurem kasu kui kodus. Kuid tööstuskapitali ajajärgul on esikohal kaupade wäljawedu, mille kõrwal otsekohene kapitali wäljawedu kõrwalise tähtsusega. Alles imperialismi ajajärgul omandab kapitali eksport rahwuswahelises majanduslises läbikäimises erilise tähtsuse, asudes kaupade wäljaweoga wõrreldes ikka enam ja enam domineeriwale kohale ja muutudes õieti kaupade wäljaweo soodustamise abinõuks (P.-A. Ü. laenuid Saksamaale jne).

Need wäited on üldiselt makswad ka kapitali sisseweo kohta Läti Wäliskapital loodab kurnata läti looduswarasid, odawamat, wõrreldes suuremate kapitalistlike maadega, tööjõudu ja nii edasi. Kuid peale oktoobrirewolutsiooni omandas wäliskapitali sissewedu Läti — nagu Eestisse ja teistesse piiriirikidessegi — ühe erilise joone, mis lisaks tuli endisele wahenditule kasujahile. On üldtuttaw tõsiasi, et Euroopa ja Ameerika imperialistlised geograafilised juurdelõikuse meistrid Ida-Euroopat, jaotades Nõukogude Liidu läänepiirile löid terve pisiriikide keti, mis takistuseks pidi olema „enamuse hädaohu“ tungimisele Läände. Seda esiteks. Ja teiseks, Baltimere idarannik on kohaseks hoowõtmise paigaks, millelt imperialism interwentsiooni hüpet Nõuk. Liidu wastu ette walmistab. Läti kodanlisel „iseseiswusel“ — samuti ka Eestil ja teistel piiriirikidel — oleks enda sisemiste ja wäliste wastuolude keerises igatahes palju ja palju enam tulnud lõdiseda oma olemasolu pärast, kui tal poleks olnud wäliskapitali alalist otsekohest ja kaudset toetust. Just wäliskapital (mille all eestkätt, loomulikult, mõista tuleb Euroopa ja Ameerika imperialistlike suurriikide kapitali) on selleks wahendiks, mis suurel määral takistab selle pisiriikide keti katkemist, ning seda muidugi selle kapitali enda huwides, kuigi siin mitte alati tegemist pole wahenditu kasuprot-sendi saamisega. Nii kasutab wäliskapital oma mõju piiriirikides endale baasi loomiseks kallaletungiks Nõuk. Liidule.

Igat nähtust peab waatlema sidemes teiste nähtustega, peab uurima teda sellés konkreetses olukorras, milles ta toimub, peab uurima teda ta arenemises. Sellepärast peame, et õigemalt pilti saada wäliskapitali tegevusest Lätis praegu, peajoonteski iseloomustama Läti tänapäewa majaan-

*) Ленин, собр. соч. II изд. том XIX, стр. 142—143.

duslist-poliitilist olukorda. Üldiselt sarnaneb see väga Eesti omale, mis meie lugejaskonnale tuttavam. Peaaegu krooniline majandusline depressioon õige lühikeste elawnemismomentidega. Praegu on see depressioon muutunud raskeks ja sügavaks üldmajanduslikuks kriisiks, mille süwendajaks suurel määral üleilmne majanduskriis. Üldmajanduslise kriisi sügawust wäljendab juba üksi see, et mullu detsembris Lätis protesteeriti 23.500 weklit 4,1 mln. lati wäärtuses (1 lat = 37,8 kop.). Kogu 1930. a. jooksul protesteeriti 235.000 wekslit 51,8 mln. lati wäärtuses. See on rekordarw Läti riigi olemasolu ajal (1929. a. — 183.000 weksliprotesti, 1928. a. — 156.000, 1927. a. — 178.000). Kui Läti tööstuses enne rewolutsiooni oli üle 100.000 töölise, siis on neid praegu 50—55.000. Töötatöölisi oli detsembris 1929. a. — 7.713 in., dets. 1930. a. — 10.076 in., 15. jaanuaril 1931. a. — 17.655 in. Need on ametlikud andmed, mis tegelikust arwust kahtlemata 2—3 korda wäiksemad. Mis on selle kroonilise majanduslise depressiooni ja praeguse terawa kriisi põhjuseks? Kõigepealt, Nõuk. Liidust, kui oma loomulikust tagamaast, eraldet olek; Baltikumi majanduslise „ribapõllupidamise“ tükeldet olek; määratud eba- tootwad militaristilised kulud riigieelarwes; töörahwa majanduslise willetsuse tõttu kitsas siseturg, ning lõpuks, aktuaalse momendina üleilmne majanduskriis, eriti agraarkriis. Läti wälis- ja sisepoliitikat iseloomustab imperialismi jooksupoisi osa, kuigi see mõnede asjaolude tõttu nil selgesti silma ei paista nagu näiteks Eestis.

Kõiki neid asjaolusid peab silmas pidama wäliskapitali tegewust Lätis praegu jälgides.

*

Wäliskapitali sissewedu Lätti (siin käib wäliskapitali mõiste alla mitte Wenemaalt päritolew kapital) algas juba umbes 80. aastates möödunud sajandil. Eriti suure tõuke sai ta aga käesolewa sajandi algul, mil Prantsuse-Belgia ja ka Inglise kapital tsaariwalitsuse laenude näol ja muul teel olhralt Wenemaale woolama hakkas. Wäliskapitali Läti tungimiseks olid soodsad tingimused, sest, esiteks, asus ju Läti Baltimere kaldal Euroopa külje all wõrdlemisi kättesaadawal kohal ja teiseks, — Wene kapital oli siin wõrdlemisi nõrk, kuna läti rahwusline kapital sel ajal alles üsna tillukestes lapsekingades tammus. Ainult kaubanduses suutis Läti kapital tuntawa eduga wäliskapitaliga wõistelda. Enda tege- wusalaks walis wäliskapital peaasjalikult tööstuse, eriti keemia-, tekstiil-, metalli- ja elektrotehnika tööstusharud (näit. tehased „Prowodnik“, „Wene-Balti wagonitehas“, „Phönix“ j.t.).

Peale selle wäliskapitali, mis otseteed wälismaalt Läti (selleaegse Kuura ja poole Liwi kubermangude) majandusse woolas eraaktsionääride jne kaudu, oli teiseks tähtsamaks allikaks, kust wäliskapital Läti tuli. Peterburi suurpangad, peamiselt Azow-Doni Kommertspank, Wene wälis- kaubanduse pank ja Wene-Aasia pank. Need, eestkätt Prantsuse-Belgia kapitali koondused, ajasid oma juured sügawale Läti rahwamajandusse. See arenemine kestis, wahest kiiremini wahest aeglasemini, kuni imperia- listilise sõjani. Sõda tekitas siin takistusi. Palju tööstusettewõtteid, panku jne, mis kas täiesti ehk osalt wäliskapitaliga tegutsesid, lõpetasid oma tegewuse hoopis, ewakueerusid sise-Wenemaale jne.

Klassisõja ajal (1919—1920. a.) tungib Lätti segast olukorda kasu- taw wälismaine spekulatsioonikapital, kes seal sahkerdamise ja muu

tumeda äriaga suuri kasusid kokku ajas. Peale klassisõja lõppu, kui majandusline olukord enam-wähem „normaalsemaks“ muutus, hakkas wäliskapital uuesti suuremal määral Lätti tulema, eeskätt tekstiiltööstusse. Iseäranis suure tõuke saab see kapitali sissewool aga 1922. aastal, peale Läti rahakursi stabiliseerimist. See stabiliseerimine oli oieti ainult lisamomendiks, sest peategur, mis Läti krediidiuusaldu Läänes jalule aitas, oli proletaarne rewolutsiooni werine mahasurumine oma kodus ja kodanlise „demokraatia“ maksmapanek.

Ülewaatliku pildi sellest, kui suurel määral tegutses wäliskapital Lätis, annab alljärgnew tabel, mis näitab kogu Läti rahwamajanduse (tööstus, kaubandus, transport, pangandus, kindlustus jne) paigutatud aktsiakapitalide — Läti ning wälismaise päritoluga — wahekorda:

Tabel nr. 1 *)

M a a d	Summa (mln. latti)			
	1925	%	1926	%
Läti	56,1	50,0	66,6	47,3
Prantsusmaa	7,2	6,5	8,0	5,7
Belgia	6,9	6,2	7,1	5,0
Wene walgekaartl.	6,5	5,8	8,1	5,7
Inglismaa	6,1	5,4	8,1	5,7
Saksamaa	5,8	5,2	9,5	6,7
Daani	4,9	4,5	4,9	3,5
P.-A. Ühisriigid	4,6	4,1	7,8	5,6
Eesti	2,6	2,4	2,4	1,7
Hollandi	2,4	2,1	2,2	1,6

Peale selle tegutseswad Lätis vähemal määral weel Leedu, Tscheho-Slowakkia, Rootsi j.m. kapitalid. Isegi Nõuk. Liidu kapitali on 2,2 mln. latti, sellest 2 mln. latti Lätis asuwa Nõukogude kooperatiivse Transiitpanga kapitale.

Mida näitab see tabel? Peajäreldus tabelist on see, et aktsiakapitalide liikumise dünaamika osutab wäliskapitali erikaalu suurenewat kaswu Lätis. Kui 1925. aastal 50 prots. kogu aktsiakapitalist, mis paigutatud Läti rahwamajandusse, oli Läti päritoluga, siis oli neid kapitale järgmisel aastal (1926.) kõigest 47,3 prots. Ühe aastaga wähenemine 2,7 prots. See on hiiglakiirus ja wäljendab seda, kuiwõrd intensiivsest imperialistlike suurriikide kapital sõna otsekoheses mõttes ohjastab piiriirike oma huwides. Pealegi peab selle tabeli juures silmas pidama, et see ainult **aktsiakapitalide** summat wäljendab, kuna peale selle kahtle-

*) Dr. B. Siew. „Letlands Volks- und Staatswirtschaft“, s. 76, 1927. Riga.

Pea kõik andmed on toodud kodanliste allikate järgi, mida igal wõimalikul juhusel kontroleerida püüdsime ja mis enam-wähem tegelikule olukorrale wastawad, kuigi neid läti suure ettewaatusega peab wõtma.

mata ka muid teid on, kust kaudu väliskapital, vast küll vähemal määral, Läti rahwamajandusse tungib (näit. pankade väliskorrespondendid jne).

Teise tähtsama järeldusena peab konstateerima Saksa, Inglise ja P.-A. Ü. kapitali erilist aktiivsust. Nende maade kapitalid Lätis kasvasid mitte üksnes absoluutselt, waid ka relatiivselt. Nii kaswas Inglise kapitali osa 5,4 protsendi pealt aasta jooksul 5,7 protsendi peale, Saksa kapital — 5,2 protsendist kuni 6,7 protsendini, P.-Ameerika Ühisriikide kapital — 4,1 prots. kuni 5,6 prots. Absoluutselt muutumatuna püsib Daani kapital, relatiivselt aga langes ta osa 4,5 prots. pealt 3,5 prots., kuna Eesti ja Hollandi kapitalid nii absoluutselt kui relatiivselt kokku kuiwasid. Seda väliskapitalide kohta kogu rahwamajanduses üldse. Kuid see ei wõimalda veel küllalt selget pilti saada väliskapitali tegewuse iseloomust.

Praegusaegse kapitalistlike rahwamajanduse tuiksooneks on pank. Panka jooksewad kõik majanduselu niidid kokku. Pangakapital tööstuskapitaliga kokkukaswanult — mis praegusaegse kapitalismi üks peatunnustest — moodustab finanskapitali ja seesugusena dikteerib pangakapital (enda monopolistlike olukorra tõttu) oma tahtmist tööstusele ning kogu rahwamajandusele, sealtkaudu suurel määral aga ka poliitikale, õigemini, kodanliste poliitikategijatele. Praegusaegne kapitalistline majandus pole mõeldaw ilma laalise krediidsüsteemita, krediidi tarwitamiseta, ning pangad on need, kes rahwamajanduse üksikuid alasid krediteerides neid ka oma mõju alla wõtawad. Sellepärast on väga tähtis waadelda, kuidas on lugu väliskapitaliga Läti panganduses. Samal ajal, s.o. 1925-26. a. väliskapitali osa Läti pankade aktsiakapitalides oli sel ajal järgmine:

Tabel nr. 2*)

Kapitali päritolu	Mln. latti		%%	
	1925	1926	1925	1926
Läti	8,2	8,9	48,0	38,1
P.-A. Ühisriigid	4,0	6,9	23,7	29,3
NSWL (kooper. Transiitpank)	1,0	2,0	5,9	8,5
Saksa	0,9	1,4	5,0	6,1
Tschehi (Läti erapank)	0,5	1,4	2,9	6,0
Inglise	0,9	0,9	5,3	3,7
Rootsi	0,8	0,8	5,0	3,6
Muud	4,2	1,2	4,2	4,7
	16,9	23,5	100	100

Kogu väliskapital Läti pankade aktsiakapitalides moodustas 1926. a. 61,9 prots., seega üle poole. Tegelikult tähendab see seda, et väliskapital Lätis pea takistamata oma kurnamistööd wõib teha, liiategi, kui meeles pidada seda poliitilise ketikoera osa, milles asub Läti kogu enda

*) „Economists“, nr. 24 — 1926. Riga.

„iseolemisega„. Sellest 61,9 prots. on üksi P.-A. Ü. käes 30 prots., kasw aasta jooksul 5,6 prots., kuna Läti kapitalide osa sama aja jooksul 10 prots. wõrd wähenes. Kujukas dūnaamika! Seda tabelit waadeldes näeme siin samuti nagu tabelis nr. 1 P.-A. Ü. kapitali aktiivsuse kaswu, mille juured peituwad P.-A. Ü. imperialismi ekspansiooni tungis ja kapitalide ülekülluses P.-A. Ü. Ka NSWLiidu „kapitali“ osa kaswas 5,9 prots. pealt 8,5 prots. peale. See „kapital“ ja see kasw on sisuliselt hoopis teine, kui see, mida meie nägime näit. P.-A. Ü. kapitali juures, kuigi pealtnäha kapital kapital ja kasw lihtsalt kasw on (kapitalistlikes mõttes). NSWL „kapital“ esineb siin ainult kui territoriaalset päritolu wäljendaw „kapital“, mis tegelikult end õige wähe segab Läti rahwamajandusse, sest ta ülesanne Lätis on meie transiitkaubanduse finanseerimine. Nii puutub meie „kapital“ Läti rahwamajandusega kokku ainult niipalju, kuipalju see seotud meie transiidi korraldamisega. Mõistagi, et siin üldse juttu ei saa olla mingist N.SWLiidu „kapitali tungimisest“ Lätti.

Õieti küpse ja üksikasjalise pildi wäliskapitali tegewusest Lätis annab tabel nr. 3.

See tabel wäärrib lähemat tähelpanu. Kõigepealt üldse moodustab wäliskapital Lätis 54 prots. kõigist Läti rahwamajandusse paigutud aktiivkapitalidest, s. o. üle poole. Kuid see 54 prots. ei ütle veel kõike, sest kui see kapital oleks paigutud rahwamajandusliselt wähem tähtsatele aladele, siis ei suuda ta seal otsustawat mõju awaldada riigi majanduslise ja poliitilise otukorra peale. Lähemal silmitsemisel näeme aga, et just tähtsamates rahwamajanduse harudes wäliskapital tuntawalt ülekaalus on, mille tõttu selle 54 prots. erikaal tõepoolest suurem on, kui lihtsalt 4 prots. üle poole. Nii on pangandus 59,6 prots. (ülalpool teiste allikate alusel toodud wäliskapitali protsent Läti panganduses — 61,9 — püsib statistikas wõimalikkude wankumiste piirides), tekstiiltööstuses — 78,7 prots., paberitööstuses — 55,3 prots., metallitööstuses — 44,8 prots., transpordis — 65,1 prots., keemiatööstuses — 85,4 prots., riietustööstuses — 49,5 prots. jne.

Lätis tegutsewa wäliskapitali rahwuslist päritolu waadeldes näeme, et siin esikohal püsib Saksamaa — 12.508.000 latiga, talle järgnewad: Inglismaa — 10.585.000 latiga, Prantsusmaa — 8.897.000 latiga. Wene walgekaardlased — 8.599.000 latiga, P.-A. Ü. — 8.246.000 latiga jne. Isegi Afganistani kapitali on 75.000 latti ning Persia kapitali — 4000 latti. Silma torkab siin asjaolu, et ka seesugused „suurriigid“ nagu Eesti, Leedu j. t. kapitalid wälja weawad, ise kannatades kodus rahanälga, mis neid sunnib pankade diskontoprotsenti ilma rahaturu keskmisest normaalsestki tasapinnast kõrgemal hoidma. Seletataw on see kapitalide wäljawedu tegelikult aga sellega, et näit. Eesti kaudu Lätti läheb kapital, mis tegelikult pärit on Inglismaalt ja mujalt, sel teel, et eriti tekstiiltööstuse alal Eestis wäliskapitaliga tegutsewad ettewõtted konjunktuuri, tolli jne tingimuste tõttu Lätis awawad oma osakondi. Nii et need igakord sugugi Eesti tõusiku sendid ei pruugi olla, mis Läti majandusstatistikas esinewad kui Eestist päritolewad kapitalid. Seesama maksab suurel määral ka teiste maade kohta, kellede kapitalid Läti statistikas esinewad, sest niisugune teiseastmeline kapitali wäljawedu pole haruldane asi.

Huwitaw on jälgida, missugustele majandusaladele siirduwad ühe ehk teise maa kapitalid. (Waata tabel nr. 4).

Wäliskapitaal Läti majanduses 1. jaan. 1927. (tuh. lätides)

Riigid	Majandusala																Kokku				
	Keraamika- tööstus	Metalli ja ma- sinatööstus	Keemiatööstus	Nahatööstus	Tekstiiltööstus	Puutööstus	Paberitööstus	Trükitööstus	Toidu ja mait- seainete tööstus	Riietus, jala- nõud, galanterii	Ehitustööstus	Gaas, elekter, weewärk	Kaubandus	Speditsoon, Informatsioon	Kunst ja sport	Liikumata warandused		Transport	Kindlustus- seltsid	Pangad	
1	Saksamaa	39	2158	1879	171	1976	1045	335	672	295	219	45	25	750	241	2	253	173	230	2000	12508
2	Inglismaa	551	—	291	—	4445	1050	570	—	442	369	172	—	1033	18	—	83	707	1	1025	10385
3	Prantsusmaa	180	—	479	42	120	—	1106	—	674	10	—	—	51	60	—	—	6000	—	8897	
4	P.-A. Uhisriigid	—	—	1	40	652	33	—	—	—	36	—	—	257	28	300	—	—	—	6899	
5	Wene walgekaardlased	—	342442	1446	3	172	67	1869	294	90	300	17	—	205	134	—	1029	711	20	8946	
6	Belgia	—	—	1446	10	—	237	—	—	—	—	—	—	205	134	—	—	—	20	8946	
7	Daani	—	—	4681	10	—	95	—	—	—	—	—	—	155	—	—	25	4	192	7197	
8	Hollandi	—	—	2803	—	1249	—	681	—	38	—	—	—	140	75	—	25	15	—	4976	
9	Rootsi	—	—	1991	—	—	1	—	—	345	—	—	—	124	125	—	139	15	205	217	
10	Eesti	—	—	575	—	—	—	—	—	—	3	—	—	348	89	150	—	490	191	852	
11	Tscheho-Slowakkia	—	—	2	—	668	—	1260	—	90	—	—	—	3	—	—	—	—	172	3946	
12	NSWLiit	27	—	—	—	30	—	88	750	—	—	—	—	3	—	—	—	—	1614	2709	
13	Leedu	—	—	—	—	58	—	75	—	—	—	—	—	133	—	—	—	—	172	2000	
14	Schweiz	—	—	350	26	—	—	300	—	94	88	3	—	272	—	—	—	—	72	2166	
15	Poola	—	—	470	—	—	—	300	—	—	50	—	—	118	—	—	—	—	72	1857	
16	Soome	—	—	356	—	316	—	—	—	250	35	—	—	193	—	—	—	—	187	1458	
17	Türgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	311	8	1	—	—	—	1383	
18	Norra	—	—	—	—	—	—	—	—	346	—	—	—	—	—	—	—	—	—	587	
19	Danzig	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	42	—	—	—	—	346	
20	Afganistan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	30	—	—	—	—	319	
21	Brasilia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	—	—	—	—	—	210	
22	Kreeka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	—	—	—	—	75	
23	Persia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	319	
24	Teadmata	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	
	Kokku	896	5343	15324	302	9686	3294	6871	981	2678	1113	237	25	4213	914	453	2183	890	15319	85352	
	%/o üldkapitalist	37,6	44,8	85,4	11,8	78,7	36,7	55,3	35,8	27,5	49,5	56,4	8,7	32,0	47,0	42,7	42,7	65,1	26,9	59,6	54,0

*) „Wirtschaftsdienst“, 1928. H. 23. S. 945.

Üksikute maade väliskapitali jaotus Lätis majandusalade järgi (protsentides).

	Pangandus	Metallitööstus	Pabertööstus	Tekstiilitööstus	Keemiatööstus	Trükitööstus	Puitööstus	Keramika	Toidu ja maitseainete- tööstus	Nahatööstus	Riide- ja jalanõude- tööstus	Transport	Kaubandus	Kindlustus	Kunst ja sport	Kinnisvara	Vähemate summadena muudel aladel	Kokku %
Saksamaa	15,9	17,2	2,6	15,8	15,0	5,3	—	—	—	—	—	—	5,9	—	—	—	22,2	100
Inglismaa	9,6	—	5,4	41,9	—	—	9,9	5,2	4,1	—	—	6,7	9,7	—	—	—	7,5	100
Prantsusmaa	—	—	12,4	—	5,3	—	—	2,0	7,6	—	—	67,4	—	—	—	—	5,3	100
Wene walgekaardlased	—	28,3	21,7	—	16,8	3,4	—	—	—	—	—	8,2	2,3	—	—	11,7	7,6	100
P.-A. Ühisriigid	83,6	—	—	7,9	—	—	—	—	—	—	—	—	3,1	—	3,6	—	1,8	100
Belgia	2,6	—	—	—	—	—	3,2	—	—	0,4	4,1	89,7	—	—	—	—	—	100
Holland	4,1	—	12,9	23,7	53,5	—	—	—	—	—	—	—	2,6	—	—	—	3,1	100
Daani	—	—	—	—	94,6	—	—	—	—	—	—	—	3,1	—	—	—	2,3	100
Rootsi	21,1	—	—	—	49,9	—	—	—	8,7	—	—	—	—	5,1	—	3,4	11,8	100
Eesti	4,3	—	31,9	16,9	14,5	—	—	—	—	—	—	12,3	8,8	4,8	3,8	—	2,6	100
NSWLiit	92,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6,1	—	—	—	1,6	100

Nagu see tabel näitab, on **Saksamaa** kapitalide rõhuw enamuse peaaegu sõrdsete osadena — 15—17 prots. paigutatud neljale alale — metalli-, tekstiil- ja keemiatööstusse ning pangandusse. Muudel aladel on teda vähem. Ning üldse iseloomustab Saksa kapitali Lätis ta uniwersaalsus, — ta tungib sõna otsekoheses mõttes kõikidele majandusaladele. Kui tüübilisem finans- ja pangakapitali maa, paigutawad **P.-A. Ühisriigid** oma kapitali Lätis eestkätt pangandusse (83,6 prots. kõigist oma kapitalidest), teades, et sealtkaudu kõige otsem tee käib juhtiwale seisukohale Läti majanduses ja poliitikas. Nagu tabelist nr. 3 näha, on P.-A. Ü. kapitali Läti panganduses 6.899.000 latti, kuna Saksa kapitali sel alal on ainult 2 mln. latti, Tsheho-Slowakkia kapitali 1.614.000 latti, Inglise kapitali 1.025.000 latti jne. Nii pole P.-A. Ühisriikidel siin kuigi tõsist wõistlejat. Ligi pool **Inglise** kapitalidest Lätis (41,9 prots.) on koondatud tekstiiltööstusse; puutööstuses, kaubanduses, panganduses jne kõigub see protsent 4—10 wahel. **Prantsuse** kapitalidest on 67,4 prots. transpordis, liikumishandides (tramm j.m.) ning 12,4 prots. paberitööstuses. Muudel aladel vähem. Samuti on ka **Belgia** kapital koondunud peaaesjalikult transpordi alale (89,7 prots.). Keemiatööstuses tegutsewad peaaesjalikult **Daani** kapitalid (94,6 prots. kogu Daani kapitalist Lätis). **Rootsi** kapital (49,9 prots. kogu Rootsi kapitalist Lätis) ja **Hollandi** kapital (53,5 prots. kogu Hollandi kapitalist Lätis). **Eestist** pärit kapital tegutseb paberitööstuses (31,9 prots.), tekstiiltööstuses (16,9 prots.), keemiatööstuses (14,5 prots.) jne. Ning lõpuks, Wene walgekaardlaste-emigrantide kapital pesitseb peaaesjalikult järgmistel aladel: metallitööstus (28,3 prots.), paberitööstus (21,7 prots.), keemiatööstus (16,8 prots.) jne. Nagu sellest kõigest näha on imperialistilised suurriigid Läti tähtsamatel majandusaladel (põllumajanduse kohta puuduwad kahjuks wastawad andmed, kuid kahtlemata mängib wäliskapital seal wäga wäikest osa, s. t. otsekohe põllumajanduslikes tootmisprotsessis) pea täielised peremehed, mis neid wõimaldab neid majandusalasid tarwilisel silmapilgul interwentsiooni huwide teenistusse rakendada, mida nad õieti ka juba on.

Kui siia juurde lisada weel wäliskapitali jaotus aktsiaseltside arwu wahel, nagu see oli 1./I 1927. a., siis selgub weel enam wäliskapitali mõju ulatus Lätis. Üldse oli Lätis mainitud ajal 331 mitmesugust a/seltsi. Neist oli 201 a/seltsis wäliskapitali, kuna ainult 130 a/seltsis kapital puht Läti päritoluga oli. 91 a/seltsis ei ulatanud wäliskapital 50 protsendini. Üle 50 prots. aktsiatest kuulusid wäliskapitalile 110 a/seltsis, kus kogusumma inwesteeritud 71,7 mln. latti, ehk 84 prots. nende a/s. kapitalidest. Ja nende 110 a/s. seast oli 17 a/s. kapital täiesti wälismaalaste käes (osa neist on wälismaal asuwate a/seltside osakonnad, kes Lätis iseseiwatena tegutsewad. *) Mõõdamines peab siin nimetama, et selleks, et teataw kapitalist wõi kapital etteiwõttes (ka majandusharus) juhtiwat osa saaks mängida, kaugeltki mitte alati waja pole, et tema käes üle 50 prots. akt-

*) Pole huwitusetu siin märkida seda, kuipaljudes a/seltsides mitmesuguste maade kapitalid tegutsewad. Nii oli Saksa kapitali 93 a/seltsis, Inglise — 54 a/s., Wene walgekaardlaste — 33 a/s., Eesti — 23 a/s., Rootsi — 20 a/s., Poola — 17 a/s., Leedu — 16 a/s., P.-A. Ü. — 14 a/s., Prantsuse — 13 a/s., Hollandi — 13 a/s., Schweitsi — 12 a/s., Tsheho-Slowakkia — 11 a/s., Daani — 8 a/s., Soome — 5 a/s. jne. Paljudel juhtumistel wõtawad ühest ja samast a/seltsist osa mitmete erimaade kapitalid.

siaist oleks. Tihti jätkub selleks ka 25—30 protsendist, see on siis, kui ülejääw osa aktsiaist wäga laialipillatult üksikute wäikeste omanikkude käes on. Nii et see ülaltoodud jaotus 50 prots. järgi enam hulgaliselt matemaatiline on, kui nende küsimuste omaduslisi külgi näitaw.

Huwitawa üksikasjana peab mainima seda, et neis aktsiaseltsides, mis asutatud enne imperialistlist sõda, wäliskapitali oli 1./I 1927. a., 57,9 mln. latti ehk 68 prots. kogu wäliskapitalist Lätis. Ülejääw osa — 27,5 mln. latti ehk 32 prots. — on investeeritud Läti riigi olemasolu ajal.

*

Niisugune oli olukord 1927. a. algul. Hiljemast ajast pole meil üksikasjalisemaid andmeid wäliskapitali kohta Lätis, kuid need üksikud ja katkendlisedki arwud, mis meil kasutada, kinnitawad seda tõsiasja, et wäliskapital Lätis järjekindlalt ikka enam ja enam seisukohti oma kätte wõidab.

Nii oli 1929. Saksa kapitali Läti panganduses 4,74 mln. latti (1927. a. — 2 mln. latti), tekstiiltööstuses 3,34 mln. latti (1927. a. — 1,9 mln. lt.), keemiatööstuses 3,71 mln. latti (1927. a. — 1,8 mln. latti). Lätis tegutsewast wäliskapitalist oli Saksamaa käes 1929. a. umbes üks wiiendik. Üldse oli Saksa kapitali 1929. a. Lätis 18,12 mln. latti, Inglise kapitali — 13,33 mln. latti (wrdl. alljärgnewa tabeliga), muudel wähem. *)

Riia Wene leht „Segodnja“ toob Läti ametlikkude statistiliste andmete alusel wäliskapitali üle järgmist:

Tabel nr. 5.

Wäliskapital Läti rahwamajanduses (mln. latti):

	1./I 1929. a.	1./I 1930. a.	Wahe	%%
Tööstuses	57,22	64,88	+7,66	57,8
Kaubanduses ja transpordis . .	17,61	20,35	+2,74	44,5
Rahanduses (pangad)	19,70	17,68	-2,02	53,1
	94,53	102,91	+8,38	53,9

Wäliskapital kaswas 1929. a. jooksul pea kõikides tööstusharudes (näit. keemiatööstuses — 19 prots.)

*) „Der Deutsche Oekonomist“ nr. 38, 18. sept. 1930. Berlin.

Läti majandusteadlase Zeichneri arwamise järgi oli Lätis 1930. a. wälismaalaste ning wähemusrahwuste käes olewates tööstusettewõtetes 62 prots. kõigist Läti tööstusöalistest.

Riikide järgi jagunes see väliskapital järgmiselt (mln. latti):

	1929. a.	1930. a.
Saksamaa . . .	18,22	21,89
Inglismaa . . .	12,33	16,68
Molland	5,58	9,26
P.-A. Ü.	8,32	5,10
Rootsi	6,35	9,71
Wene walgekaardlased	9,14	8,48

Kõigepealt, väliskapitali üldsumma kasvab nende andmete järgi väga kiiresti. See on fakt. Kuid teisest küljest on väliskapitali protsent kogu Läti rahwamajanduse aktsiakapitalidest 1930. a. kõigest 53,9 s. o. isegi madalam kui warem. See pole tõenäoline, sest selles raskes majanduslises kriisis, millesse Läti astus juba 1927. aastal ja mis praegugi veel süveneb, on võimata, et Lätis läti oma kapitali kuhinemine sellase hiiglakiirusega oleks edenenu, et ta väliskapitali sissewoolust ettegi jõudis. Siin on nähtawasti tegemist statistiliste kriikatega, et Läti rahwulise kapitali arenemist mitte liig tumedas walguses lasta paista. Palju tõenäolisem aga on wastupidline protsess, s. o. väliskapitali osa absoluutne ja ka relatiivne kasv läti majanduses, sest kapitali kuhinemine piiriirikides toimub nende riikide eneste majandusteadlastegi wäidete järgi väga aegamisi (see küsimus wajab lähemat uurimist).

Kuidas mõjub Läti sissewoolaw väliskapital Läti majanduskriisi peale (mis, mõistagi, seotud üleilmse majanduskriisiga, kuigi siin teatawad, piiriirikidele omaseid erinewusi ei puudu)?

Praeguse üleilmse majanduskriisi senise arengu üheks iseloomustawaks jooneks on raha üleüllus rahaturul, krediidi odawus. Et see nii, näitab kõige selgemalt see, et New-Yorgis diskontoprotsent 1930. a. detsembris alandati 1 prots. peale, et ta Londonis on 3 prots., Stockholmis—3¹/₂ pr., Pariisis — 2¹/₂ prots., Brüsselis — 2¹/₂ prots., Amsterdamis — 3 prots. jne. Nii on kõigil kapitalistlike ilma tähtsamatel rahaturgudel krediit normaalsest odavam (normaalne diskontoprotsent seni oli 4—5). See sunnib kapitale agaramalt tegewuswälju otsima seal, kus see protsent kõrgem (piiriirikides on ta praegu 6—7), kus kas wõi tillukestki kasu saaks. See diskontoprotsendi wahel on kahtlemata niisugune majandusline tegur, mis soodustab kapitali woolu piiriirikidesse. Sellele tegurile wastumõjukuks on asjaolusid, nagu, näii., enamlike „tulimäe“ (NSWL) lähidus, piiriirikide majandusline nõrkus ja äbarikkus üldse. Kuid neid asjaolusid kaaluwad suurel määral üles kõik need tegurid, mis eespool juba loetletud ja — väliskapital tungib Läti. Tööstusesse walgudes kas suurendab ta Läti niigi juba suurt (Läti jaoks) tootmisaparaati ehk hoiab olewat tootmisaparaati alal, mis ületootmise ajal negatiivne tegur ja mille tagajärjel ülewalmistus jätkub ja süweneb, kuna laialiste rahwahulkade ostujõud ühenduses terawa majanduskriisiga mitte ei tõuse, waid weelgt

langeb. *) See aga takistab majanduskriisi lahenemist, süvendab ja pikendab teda. Ja kui siis mõni aeg hiljem kriis kõigest hoolimata kogu jõuga paratamata „välja lööb“, siis on ta häwitavad tagajärjed seda suuremad.

Konkreetsena näitena sellest, kuidas väliskapital (sel juhul monopolistline) Lätis majanduskriisi süvendab, võib tuua järgmist: 1930 aasta esimesel weerandil vedas Rootsi (Kreugeri) tikustrust, kelle käes Lätis tikumonopol, Lätist tuletikke välja 46 tonni. 1929. a. esimesel weerandil, kui Lätis tikumonopoli veel ei olnud, oli väljaveetud tuletiku tonnide arv aga 256. Wähenemine umbes 550 prots.! Mida see tähendab? Aga seda, et, kas toodavad wabrikud edasi, ladudesse (mis ülewalmistusena lõppude lõpuks tingimata katastroofini viib), wõi **sulutakse wabrikud** (mis tõenäolisem), wisatakse töölisale, mis jällegi tähendab töörahwa olukorra halwenemist, siseturu kitsenemist, mis aga üheks majanduskriisi süwendawaks teguriks on.

Hoolimata kõigist neist momentidest väliskapitali tegewuses Lätis, hoolimata kogu enda „rahwuslise iseolemise tundest“, millest väliskapital ainult niiwõrd hoolib, kuiwõrd see ta kasuahnitsemisele ja imperiaalistlikele püüetele soowitaw, püüab Läti kodanlus igati hoolitseda väliskapitali hea käekäigu eest Lätis, teades, et just sellest wäga suurel määral oleneb see, et ta oma töörahwast kurnata wõib. Nii otsustas 1928. a. kewadel Läti walitsus, et kõik Lätis olew väliskapital on tulumaksust waba. See Läti walitsuse määrus oli õieti ainult senikestnud olukorra ametlik sanktsioneerimine, mille wajadus sellest tekkis, et kui mõnelpool kohapeal olewate seaduste alusel väliskapitali maksustama kiputi, siis tõstis wiimane kõrgemal pool nurinat, mille tagajärjeks oligi see otsus. Kogu selle olukorra ja poliitika tõttu arenes väliskapital Lätis järgmiselt:

Tabel nr. 6.

A e g	Wäliskapitali summa 1000 latti	Juurdekasw 1000 latti	% aktsia- kapitalide üldsummast
1./I 1925.	56083	—	50,0
1./I 1926.	74174	18171	52,7
1./I 1927.	85352	11178	54,0
1./I 1929.	94530	9147	—
1./I 1930.	102910	8380	53,9 (?)

*) „Der Deutsche Oekonomist“ 16./X 1930. toob teate, et Lätis 1930. a. alguseks oli pankadele panditud maade pindala suurenenud 1927. a. wõrreldes 160% ja wõlakoo-rem ühe ha peale suurenes 67 latilt 89 latini. Kogu kasutatawast põllumajanduslisest ma- alast oli samal ajal panditud ainuüksi riigi maapangale 33,5%. See on kujukas näide Läti talurahwa — kes moodustab lõwiosa Läti siseturust — ostujon langusest, majandus- lise kriisi (eriti põllumajanduslise) terawnemisest.

Nagu tabelist näha, on wäliskapitali kasw järjekindel, nii absoluutselt kui ka relatiivselt, kuigi kaswukiirus aasta-aastalt wäheneb. See wähenemine on seletataw peamiselt sellega, et Läti lõppude lõpuks ikkagi wäga ja wäga piiratud majandusline üksus on. Kuid eriti tähtis selles tabelis on just see, et wäliskapital Lätis relatiivselt kiiremini kasvab kui Läti oma kapital (50—54 prots.), mis tähendab wäliskapitali peremeheosa progressiivset suurenemist ja kõwenemist. (53,9 protsendi kohta w. ülalpool).

Saksa ajakirjanduse andmetel peawad Läti wõimud praegu läbirääkimisi wälisfirmadega Düüna jõeale Dahlenis elektriijaama ehitamiseks. Lahmeyer'i firma (Frankfurdist M. ä.) tegi ettepaneku, et wõtab selle ehitamise oma peale ning annab Lätile selleks laenu 32 mln. latti. Kui siin kokkuleppele jõutakse, siis teostub jällegi suurem wäliskapitali paigutus Läti rahwamajandust.

Riiklised wäliswõlad

Tungides maale püüab wäliskapital kõigepealt ohjastada riigiwõimu, et sel teel tagatise luua wälismaise eraalgatuslise kapitali segamatuks tegutsemiseks. Siin mängiwad peaosas riiklised laenud, mis harilikult pikaajalised ja mida antakse, mõistagi, ainult **teatud** tingimistel. Ja need tingimised on harilikult seda raskemad, seda karedamad, mida kapitaliwaesem maa, mida enam ta wajab wäliskrediite. Kõigepealt peab laen küllalt soliidset kindlustatud olema, sest kapitalist paigutab oma kapitali ainult sinna, kust teda kord nii ehk teisiti kindlasti kätte saab ja kus ta wõimalikult suurt kasu annab. Harilikult panditakse wälislaenude kindlustuseks teatud osa riigi tuludest wõi antakse muid kindlustusi (ka eelarwe korras). Peale selle käiwad niisuguste laenudega alati kaasas salajased tingimused, milledest awalikult juttu ei tehta ja millede olemasolu maha salatakse. Piiriirikides, seega ka Lätis — on need salajased wälislaenude lepingupunktid enamuses kahtlemata sihitud NSWL wastu, mis nii ehk teisiti wäljendub selles poliitikas, mida need riigid ajawad NSWL suhtes. Igatahes kindlustawad laenuandjad endile niisugused tingimused, mis laenude teatud suuruse ja tähtsuse puhul laenuwõtja maa täiesti nende majanduslise ja poliitilise kontrolli alla paneb.

Juba oma elu esimestel päewadel oli Läti walitsus sunnitud kätt wälisabi mangumiseks wälja sirutama. Läti esimene wälislaen tehti 1919. a. märtsis, kui Läti ajutine walitsus Liibawis asus. Laen tehti Leedus 5 mln. Rmk. suuruses (Leedu taga seisis siin Saksa kapital) selleks, et klassisõda pidada ja Läti proletaarset rewolutsiooni kägistada. Üldse peab ütlemä, et peaaegu kogu Läti wäliswõlg on pärit sellest ajast, mil ta Nõuk. Wenemaaga klassisõda pidas. Niisugune on wõlg P. A. Ühisriikidele 1919. aasta kewadel saadud sõjawarustuse eest \$ 5.132.287,12 suuruses; sõjawarustuse eest Prantsusmaale (1919-20. a.) 11 mln. franki; Inglismaale sõjawarustuse prahiraha £ 20169/1/10; wõlg Londoni „Metal and Chemical Bank'ile“ (samuti sõjawarustuse eest) £ 973 tuh. Sinna kilda kuulub õieti ka Norra heeringakrediit (1921. a.) — 6 mln. norrakrooni ja walaskalaõli krediit (1920. a.) — 738127,56 norrakrooni suuruses.

See klassisõjaaegne pärandus lasub veel tänapäewani suurel määral hiigla raskusena Läti töörahwa turjal. Nii oli Läti väliswõlgade seisukord 1. jaan. 1927. a. järgmine:

Tabel nr. 7. *)

Kellele wõlgneb	Kredittori rahaüksustes	Lattides	% wõla üldsummast
Inglismaale	£ 2.262.000	57.150.750	65
P.-A. Ühisriikidele	\$ 5.745.000	29.839.530	34
Rootsile	Rkr. 269.621	374.180	} 1
Soomele	Smk. 270.500	41.433	
Kokku: 87.826.683			

Kui aktsiakapitalide wõistlemisel nägime, et seal kapitalirohkuse poolest esikohal Saksamaa, siis on riikliste väliswõlgade alal määratu ülekaal Inglismaal, kelle käes on 65 prots. kõigist Läti väliswõlgadest.

7./II 1930. a. teatab „Wirtschaftsdienst“, et Läti väliswõlgade summa oli I./ 1930. a. juba 110 mln. latti. Eriti peab siin nimetama seda laenu, mis Läti Rootsile tikustrustilt sai selle eest, et ta trustile 35 aastaks Lätis tiku monopoli andis. Laenu suurus oli 6 mln. dollarit. Nii toimub kasw ka siin. Kuid see arw ei ütle veel kõike. Talle peab juurde arwama ka kapitaliprotsendid, mis wäliskapitali omanikkude kaukasse weerewad (keskmiselt 6 prots. aastas). Nii kaswab see summa selleks ajaks, mil ta tasutud peab olema (näit. Inglismaaga tehtud lepingu alusel 1956. a.) sedawõrd, et imperialistlised riigid Lätilt mitte 110 miljoni latti waid üle 200 miljoni lati wälja pumpawad (s. t., kui Läti ja muude maade proletariaat seda pumpamise mehhanismi enne ei purusta, ja et nad ta purustawad on wäljaspool kahtlust).

Kahtlemata peab Läti ka tulewikus selleks, et neid wõlgu ja wõla-protsente maksta, ikka jälle ja jälle wäliskapitali abi tarwitama, uusi laene tegema, sest sisemisest kuhinemisest Läti normaalseks (kapitalistlikes mõttes) arenemiseks ei jatku.***) Sellest järjest sügawamale imperialistlistest riikidest majanduslise (ja poliitilise) olenewuse rappa uppumisest päästab Läti töörahvast ainult proletaarne rewolutsioon, kes purustab selle neetud keerdsõlme, tühistades ta rõhumiseks ja kuramiseks tehtud laened ja eksproprieerides kurnajaid. Läti väliswõlgadega on lugu umbes samasugune nagu seda kapitalistlikes äriilmas mujalgi juhtub: laenuandja on sunnitud wõlglastele uusi laene andma, et teda pankrottijäämisest päästa ja sellega ühes ka neid laene, mis antud warem.

*) „Наши Западные Соседи“, изд. „Военный Вестник“, 1928 г., стр. 214.

**) Huwitaw illustratsioon sellele on läbirääkimised, mida Läti walitsus praegu peab: BIZ'iga (Rahwuswaheline Maksupank) 20 miljoni frangilise wälislaenu saamiseks. (Waata „Die Ostwirtschaft“ nr. 2, 1931.)

Huwitawa üksikasjana sellest, kuidas imperialistlised „sõbrad“ oma „nooremat wenda“ Lätit koorivad, wõib tuua järgmise näite: 1915. a. laenas Riia linnawalitsus wälismaalt 14 mln. kuldrubla. Sõjaastail ostis Londoni pank „Br. Lathers“ need laenupaberid Wiini börsel wõileiwa eest kokku ju nõuab nüüd Riia linnalt seda 10 miljoni kuldrubla ühes protsentidega laenu tegemise ajast peale. Küsimus on alles lõpulikult lahendamata, kuid wäga wõimalik on, et Londoni pank oma mõjuwate sidemete abil suudab Riia linnawalitsust sundida oma nõudmisi täitma.

*

Need on peajooned wäliskapitali tegewusest Lätis.

Wäliskapitali juured on tunginud sügawale Läti rahwamajanduse kudedesse. Paljudel juhtumistel dikteerib see kapital takistamata oma tahtmist, mida tõendawad küllalt usutawalt need suured protsendid, mida moodustab wäliskapital Läti raswamanduse üksikutel aladel ja ka kogu rahwamajanduses; sedasama kinnitab ka Läti riiklise „iseolemise“ suur rippuwus wäliskapitalist. See kõik määrab wäga suurel määral ka Läti wälis- ning sisepoliitilise orientatsiooni, mille põhimomendiks on waen NSWLiidu wastu.

Peale Läti kodanluse enda ja wäliskapitali poolt inspireeritud wiha-waenu sumbutawad teatud määral Läti otsekohesed majanduslised huwid NSWL suhtes, nagu kaubaleping ja sellega seotud NSWL tellimised Läti tööstusele, transiit jne. Need tegurid on Lätit tuntawalt aidanud oma majanduslist wähhjatõbe parandada ja selle tõttu on ta sunnitud NSWL wastu teatud määral loiaalset poliitikat ajama. Ei tarwitse aga sugugi prohwet olla selleks, et öelda, et kui rahwuswaheline imperialism otsekohele interwentsiooni teostamisele asub, siis ka Läti ilmtingimata nende seas on, kes Nõuk. Liidule kallale tungiwad. Interwentsiooniteele tõukab rahwuswahelist imperialismi eestkätt metsik hirm meie wile-aasta plaani eduka teostamise ees, samuti ka sügaw üleilmne majanduskriis, mille krambid kapitalismi kõdunewat keha raputawad. See kõik sunnib teda katset tegema häwitada Nõuk. Liitu ja kätt sirutada ta awara turu järele. Siin pole ruumi arutada neid tegureid, mis seda interwentsiooni teostamist takistawad, lühidalt wõib nimetada ainult seda, et seda takistab meie riigi tugewuse kasw, rahwuswahelise proletariaadi rewolutsioniseerumine, imperialistide enestewahelised õõrumised ja rewol. liikumine asumail. Et Lätile selles interwentsiooniplaanis konkreetne osa täita, näitawad faktid, mis tõendawad, et Läti agaralt otsekohest ettewalmistust teeb interwentsiooniks NSWL wastu.

Nii lõpetati hiljuti Liibaw-Miitawi laiarööpalise magistraaltüübilise raudtee ehitamine, et mitte kasutada endist teed, mis osalt käib läbi Leedu territooriumi. Teatawasti asub Leedu mõnedes küsimustes Balti riikide seas eriseisukohal ja mõistagi, et Läti end sõja puhuks püüab garanteerida igasugustest ootamatustest, mis wõiksid tekkida mainitud raudteega sel puhul, kui Leedu interwentsioonist osa ei wõta. Liibaw on aga Läti tähtsam sadam, mis interwentsiooni korral Balti wäerinna warustamisel wäga suurt osa saab mängima. (Muide, praegu on käimas suured Liibawi sadama laiendustööd, mis Läti majanduslise arengu ja perspektiivide seisukohalt sugugi õigustatud pole.) Liibaw-Miitawi raud-

teed jätkatakse kuni Kreutzburgini NSWL piiri raioonis. Ehitatakse uusi raudteesildu, parandatakse wanu.

On lõpetamisel Riia-Ruhja raudtee ehitamine, mida hakati ehitama kui kitsarööpalist, kuid hiljem Prantsuse kindralstaabi nõudel hakati teda laiarööpaliseks ümber ehitama.

Kawatsusel on Riia-Kärgla laiarööpalise raudtee ehitamine, mis sihib otsesuunas Nõuk. Liidu piiri äärde ja strateegiliselt väga tähtis.

Kõiki meie piiriäärsete raudteede jaamu laiendatakse. Ehitatakse uusi weetorne juurde, suuremal arwul tagawara teid, uusi laadimisplattworme, laiendatakse weduridepoosid jne. See kõik on muidugi tarwilik sõja puhuks, et raudteede läbilaskewõimet maksimaalselt tõsta.

Latgalias on ehitatud rida uusi teid, ja ehitatakse praegugi, mis autoliikumiseks kõlblikud ja enamuses sihitud meie piiri poole.

Kreutzburki ehitati suur aerodroom, kuhu koondatud lennukid peamiselt häwitajatetüüpi ja toodud Inglismaalt. Lennujõudude ettevalmistus toimub inglise instruktorite juhatusel. Luure- ja pommilennukid on koondatud peajasalikult Dünaburki, Riiga, Liibawi.

Peale selle on Latgalias ehitatud terve rida lennukite maandumispaiku.

Üldtuttaw on niisugune moment interwentsiooni ettevalmistuses kui aissargside liikumine (Läti kaitseliit). Aissargse on 19 polku ja nende arw üle kahe korra suurem regulaarwäest. Regulaarwäes tehakse alalisi ümberkorraldamisi, ikka enam ja enam wastawalt sõjalaolukorrale. Praegu on Lätis 4 jalawäe diwiisi, milledes on 12 polku ja 1 tehniline diwiis, milles 1 lennupolk, 1 tankipolk, 1 raskekahurwäepolk ja muud tehnilised wäeosad.

Kui siia juurde lisada weel Läti-Eesti waheline salajane sõjaleping, mis ette näeb sõja puhul ühise ülemjuhataja Läti ja Eesti wägedele (kelleks arwatawasti Laidoner saab olema), piiriirikide sõjalaewastikkude ja õhulaewastikkude ühised manöwrid (1930. a.), osalised kindralite ja muude seesuguste isandate wastastikused wõõruskäigud piiriirikides, kusjuures wiimasel ajal sõidetakse juba 40—50 inimeseliste salkadena (Poola ohwits. sõit Lätti ja Eesti jne), imper. suurriikide kindralite inspeksioonireisid piiriirikidesse (ka Lätti), kusjuures need härrad erilist huwi tunnewad „wanade lahinguplatside“ wastu NSWL piiriäärsetes maa-kohtades, — kui kõigele sellele, mis eespool öeldud, weel need faktid juurde lisada, siis näeme, et interwentsiooni ettevalmistus on täies hoos. Kõige wärskem näide sellest on Läti „sõjalaewastiku püha“ (mida peeti 12. juunil). Sellest kutsuti osa wõtma kõikide sõbralikkude riikide laewastikud nagu — Poola, inglise, Prantsuse, Eesti, Soome, Saksamaa, Daani, Rootsi ja Norra laewastikud, kuid Nõuk. Liidu laewastikku ei kutsutud: See pole „sõbralik riik“. Selgemat wahetegemist ei saa enam olla. See on otsekohene nõukogude waenuline demonstratsioon.

Kõik Läti poliitilised parteid (peale kompartei muidugi) sõrgiwad enam ehk wähem imperialistide lõa otsas ja toetawad seda interwentsiooni ettevalmistust. Eriti agarad on siin, nagu mujalgi, sotsid, kes seimis ja mujal oma karedatest sõnakõlksudest hoolimata igat wähematki juhust kasutawad NSWL liidu mustamiseks töörahwa silmis, tasandades seega teed interwentsioonile.

Läti töörahwa ja ta juhi, Läti kommunistlise partei üks tähtsamatest ülesannetest on kogu jõuga paljastada seda osa, mida mängib Läti, s. t. ta kodanlus ja sotsid NSWLiidu vastu sihitud interventsiooni ettevalmistamises, kogu jõuga koondada oma ridu selleks, et kui kõik need suured ja „puduimperialistid“ lõppude lõpuks julgewad NSWL kallale tungida, et neile siis walusalt näppude pihta anda ja imperialistlist interventsioonisõda muuta kodusõjaks, proletaarseks rewolutsiooniks.

N. Karotam

(Järgneb)

Walge Eesti elupäewadest

APRILL

1. Eelarwe arutuste puhul lorikogus trööstiwad lehed lugejaid sellega, et isegi Saksamaal olla „kõige kriitilisemad silmapilgud juba möödas“ (tõepoolest on aga ees!)

— Paberitööstus jääb ikka rohkem kängu, kuna ka N. Liit 44% wõrt 1930. a. vastu kõigest Eestist paberit tellib.

— Põlewikiwi kaewandustes kawatsetakse rida alewiwalitsusi asutada, et hallparunisi tööliste enamuse eest waldade wolikogudes päästa.

— Asutati üleilmse faschistlise laskurliidu Eesti osakond.

— Kodanlise „asunikude“ liidu esindajad kurdawad lorikogus, et wäikepõllupidajad wilja kokkuostu seaduse headusi maitsta ei saa, kuna see seadus ainult 15% jõukamat põllupidajat puudutawat. „Maareform“ Eestis ei olewat õnnestanud, ka linahindade kohutaw langemine jätwat wäikepõllupidajad täitsa kuiwale, paljudel asunikudest puududa pea täiesti heinamaa, osa krunte olla metsata, teine osa ei teadwat, mis oma metsaga teha.

— Endised mõisatöölised olla saanud elujõuetuteks wäikekohtadel wilejateks. $\frac{1}{3}$ asundustaludest olla hääbumisele määratud.

— Ainult heinaseemneid on aastaga $\frac{1}{2}$ mln. krooni peale kalli waluuta eest sisse weetud.

— Tartus „Kommunisti“ laiali laotatud.

— Sots Johanson kurdab, et maad saanud tugewamate küünarnukkidega mehed, eestkätt olla kõik põllumajandus-ministeeriumi ametnikudel niisugused küünarnukid.

— Wäikeses Wiljandis on 272 töötut registreeritud.

— Inglise kõwapealiste kultuura süwendamiseks Eestis on Tartu ülikooli juures Anglo-Eesti akadeemiline ühing asutatud.

— „Haridusminister“ Piiskar kawatseb terve weerandi keskkoolide klassidest sulguda.

2. Jälle leitud „mitte kellegile kuuluw“ relwadeladu W. Kalamaja tän. nr. 15. Kapo prototseerib.

3. Uus soodustus Tallinna majaperemeestele — riigikohus „seletab“, et nemad kõnniteesid ehitama ega korraldama kohustatud pole.

— Tallinna linnawalitsus nõuab Kristiine heinamaal seaduse tähe täitmata jätmise eest 90 kehwiki elumaja lammutamist.

— Harju panga pankrotimeistritele hjättis riigikohus 2½ aastast karistusest aasta maha. Küll jäetakse veelgi!

— Töötutele abiraha pühadeks ei antud.

— Sotside lehe teatel on Waiwaras paljudes perekondades kewadeks nälg käes, isegi senine söök, sool ja kartulid, on otsas.

— „Leningradskaja Prawda“ müük Eestis — aastaks keelatud.

4. Jürgens ja C^o masinatööstus pooleni maha põlenud. Ka siin tehakse — „soomust“ tulekahjuga, sest ega siis masinaehitamisega Eestis midagi ikka teha pole.

— „Baltikas“ on 200 tuh. krooni puudujääk kindlaks tehtud.

— Tõstetakse lärmi „Estonia“ ja teiste wõtekspordi-ühisuste liiga kallil äriajamise üle, mis Tallinna sadamas wõi üleandmiseks aastas 13971 kr. kulutawad.

— Weebruaris protesteeritud 8.216 wekslit 2.125 tuhande krooni wäärtuses.

8. Tallinna rätsepatöölise üldkoosolek walis streigikomitee, nõutakse 1928. a. palgatariifi jaluleseadmist ja kollektiivse lepingu sidumist. Streigist osawõtjaid on 450—600. Lepingute rikkumine peremeeste poolt on töölisi aastas 280 tuh. krooni wõrd nõõrinud.

— Mõõblitiserite koosolekul Tallinnas kurdetakse, et walitsus wan-gide töö läbi tiserisi tööta jätab ja tööhinda alla surub. 50% töölistest on wallandatud.

9. Päts ülistab Itaalia fashismi Eesti õigusteaduse päewal, kutsudes toetama Eesti fashiste.

10. Maksude ülekoormatuse tõttu jääwad waretesse vähemad tuule- ja wesiweskid.

— Sotsid ja potipõllumehed usutawad üksteise wõidu oma lugejaid, et „lapua“ liikumisel kõigil mail — „ots olla“. **Mõistlik mõistab!**

Sotside poolt korraldatud maatöölise liidu kongressil räägiwad saadikud: palku surutakse poole peale ja rohkem alla, tööliseühingute liikmeid tööle ei wõeta, Wiljandimaal tõuseb töötute hulk veel peremeeste hulgalise pankrottijäämise tõttu, oksjonihamer töötab wahetpidamata. Samuti on ka asjad Läänemaal ja mujal. Wõlgadesse langenud peremehed wõtawad popside ja teiste maatöölise eest wähesed metsatõõd ära.

— Parun Elene Meyendorfile antakse mõisa „Villa Kumna“ tagasi.

11. Wäikeettewõtjad peidawad endid ikka tõuswate maksude eest waleartellide taha, kõiki oma töölisi paberil „peremeesteks“ näidates ja neid weel enam nõõrides. Töölistel pole aga walikut.

— Sotslise am.-üh. keskliidu kongress. Martna arwab töötute arwu Eestis 70.000 peale. Ainult Abja wallas on 518 töötut. Kongressi eelõhtul

heideti puutöölise am.-üh., kui liiaks punane, sotslisest keskliidust välja ja tema saadikuid kongressile ei lastud. Liidus olla 30 organisatsiooni 5500 liikmega, aasta wäljel olla liikmete arw 200 wõrd wähenenud. Saadik Hännilaid laidab karedasti leiwa hinna tõstmist nüüd, kus sotsid walitsuses. Liiwaoja toonitab, et töölise ühinemise hüüdsõnad sotside juures ainult sõnakõlksudeks jäänud. „Pwl.“ kurdab, et kongressil kommunism jälle pead tõsta, kuna rida saadikuid liidus rewolutsioonilist tegevust nõudis.

— Kudinas pannakse wallawaesed jõukamate peremeeste juurde maksuta orjama. Sealsamas suluti algkool. Peremehed nõuawad hulgalistes protsessides popsidelt wõimatu kõrget renti.

— Eesti-Soome kaubaleping pahemate tingimistega sõlmitud kui warremalt.

— Õigusteadlaste päew pooldab maawalitsuse kaotamist. Seda abi-nõu propageeritakse kui kokkuhoidmist, tegelikult on see üks samm fashismi poole.

12. Tartus kommunistlisi lendlehti lewitatud.

— Soomes peetakse „Eesti päewa“: „Soome on walwel, kui Eesti peaks appi hüüdma kolmat korda“.

— Leiwa hinda tõstetakse jälle: jahu kilo 2 ja leiwa kilo 2½ senti.

— Wiljandi kõrtsud ähwardawad streigiga. Ka nendele tehtawat maksudega liiga!

— Alutaguse pappide koosolekul arutati noorte organiseerimise küsimust.

— Teade 5 kommunisti: Alma Puusepa, Oswald Kiwissoni, Juhan Lauristini, Juuli Pikati ja Maria Seaweri wastutusele wõtmisest.

— Tartu rätsepatöölised ei saawutanud koosolekul peremeestega kokkulepet, streik wõetakse päewakorda.

13. Tallinna nahatöösturid on mures Tscheho-Slowakkia äri „Bata“ konkurentsi üle.

— Kaks walerahategijat mõisteti õigeks. Las tõmmata!

14. Saksa rahameeste grupp wõtab „Dwigateli“ üle, teda „Eesti Dwigateliks“ ristides.

— Pärnu panga krahh, kahju 110 tuh. krooni. Narwa kaupmehe Poljanowi pankrott, kahju sadatuhat krooni.

15. Tartus algas 100 Laakmanni trükitöölise streik.

— Algawad „Kaja“ ja teiste solgitorude hirmu- ja õudsusejutud ingeri rahwuse tagakiusamisest N. Liidus.

— Pühawaimu koguduse „pühad isad“ üle 5 tuhande kr. raisanud.

— „Wormiwea“ ettekäändel wabastati wangist suurärimehed Toffe-rid, kes 90 tuh. krooni maksustamise eest warjasid.

— 5 kaubalaewa pääsewad töötusest N. Liidule rendile andmisega.

— Immaweres on tööline 8 aastat peremeest palgata orjanud. Nagu see ainuke oleks!

— Kreenholmis wõetakse töölisi läbiotsimistel wabriku wärawas alasti, mehi ja naisi — ühes ruumis.

16. Kodanline „asunikude“ rühm lorikogus wõttis uue nime: „Põllumeeste, asunike ja väikemaapidajate koonduse“ rühm.

— Lorikogus hääletati algkoolide õpetajate ületundide tasumaks maha.

— Narwa linawabrikus said jälle sada töolist lõpuarwed.

— Streikijate rätseppade koosolek aeti ruumide äraütleemisega nurja.

— Böckeri wabriku hooldaja August Rei ühes kahe teise kaabakaga protsessib hooldamise tasu asjas. „Rippumata“ kohus mõistab neile 50 tuh. asemel 103 tuh. krooni wälja.

— Raudteelased protesteeriwad sots Oinase ees 10-tunnise ja pikemagi tööpäewa wastu. Oinas palub mõtlemiseaega.

— Tartu metallitehas „Tegur“ pankrotis, kahju 300 tuh. krooni.

— Lõuna-Eestis teraw loomatoidu puudus.

— Sotside tuusa Jõeääre andmetel on Eesti põllumajanduses palgatöölisi 82.204, popse ja wabadikke 1—5 ha maaga 78.995 (ühes perekonnaliikmetega, kuni 1 ha — 149.598 (ühes perek.), palgatöölisi- põllutöölisi on naisterahwaid 55%, alaealisi kuni 19 aastani — 33.184 — 40%, nende hulgas karjaseid alla 15 a. — 12.931—51%.

Sellega on täiskaswanuid mehi põllutööl wäga wähe.

Palgad on kõige madalamad Petseri, Wõru ja Saaremaal. Palgad on langenud alla 1885 a. normide. Põhjuseks peab sots tööproduktiooni wähesust, mis olla alla 40 kr. kuus, kaubanduskapitali kurnamist, maksukoormat. **Maa wariseb kokku kapitalismi jalge all.** Muidugi ei tee sots sellest rewolutsioonilisi järeldusi.

18. Üleriikline kodanlis-faschistliste noorte konwerents.

— Pensioone wähendati 25% wõrd.

— „Pwl.“ lobises kogemata wälja petserlaste wägiwaldse „ümberpaigutamise“ Matsalu lahë ärde, mis ebaõnnestanud ja riigile kahju tuua.

— 20 põllutöökooli suletakse.

19. Petseri-Walga ja teiste ehitatawate raudteede töölised ei saa palka kätte, kuna ettewõtjad end järjekindlalt pankrotitawad.

— Narwa linawabrikus wallandati jälle 30 töolist.

— Pärnus arutasid rätsepad streigiküsimust.

— Narwa linna haigemaja likwideeritakse kokkuhoiu otstarbel. Kui aga seal keegi peaks haigeks jääma, saadetakse need Kreenholmi haigemajasse.

— Lõuna-Eesti põllumeestepäew. Tuntud tsirkuseweiderdaja koodijaan pajatab: Seisukord on raske, päästa wõib meid ainult omaabi (s. o. äraseletatud: töölise ja kehwtalupoja püksirihm koomale!)

— Kurdetakse pankade kriitilise seisukorra üle, laenuude mitte tagasimaksamise tõttu.

20. Tartu rätsepatöölise streigikomitee walitud, streik 200 osalissega otsustatud.

— 21. Järjekorraline sõjalise lennuki õnnetus, propelleri wigastamisega, ohwreid ei ole.

— Mihkel Linde kaebtus 5 a. sunnitööotsuse peale tagajärjeta jäetud. Süüdistati teda kommunismis kahtlase Kuusiku ja Witsa warjamises.

22. 3 Leedu piiriwahi ohwitseri jõudsid Eestile külla.

— Hiiu- ja Läänemaal usuline määrtsemine koolides Hoos.

23. Terwelt neli piiritusekuningat saadetakse Tallinnast välja.

— Rätsepatöölise streigile Tartus ja Tallinnas mõned ärid järele annud.

— Riik monopoliseerib loteriid, mis aastas 20 mln. krooni andwat.

— Piirita kwassiputkade ja suwemajade aluse maa mõistis „rippumatu“ kohus endisele omanikule.

— Eesti pank on tänawu 610 tuh. krooni „kahtlasi wõlgu“ maha kirjutanud. (1930. a. ainult 10.500 kr.) Eks seda tehta Loidaneride taolistele meestele!!

24. Kreenholmi 150 ehitustöölise streikisid 2 päewa palga 28,7% vähendamise puhul. Streikijad wõitsid.

— Käsmu merekool pannakse kinni.

— Narwa linawabrik töötab 2—3 päewa nädalas.

— Helsingi Eesti saadik wõttis ametlikult n. n. Ingeri toimkonna kaebtuse N. Liidu peale wastu.

— Tartus algasid 200 hädaabitöölise streiki, kuna nende palka 25% wõrd vähendati.

— Kinniswara maksusid on kehwematele 5-kordselt tõstetud, 19.500 asundustalu ja hulk popsikohte on tänini hooneteta.

— 150 parunit, n.n. „uussakslast“ (läksid välisriigi alamaks peale Eesti walge walitsuse tekkimist) nõuawad Saksa walitsuse kaudu tasu endi mõisate eest, asi on Eesti walitsuse nõusolekul antud erilisse rahwuswahelisesse lepituskomisjoni.

— Tallinnas peeti hädaabi ja töötatöölise esitajate nõupidamist, kus kinni naelutati seda äärmist omawoli, kurnamist ja jõhkrust, mis neil töödel walitseb.

25. Aktsia-üh. „Toorenaha Import ja Export“ pankrotis.

26. Märtsikuu sissewedu ületab wäljaweo 326 tuhande krooni wõrd.

— „W. M.“ kurdab, et Laidoneri äri „Estonia“ sunnib endale wõid müüma laenude kui ka altkää maksu abil.

— Rõngu papp on kirikumaksude sissenõudmiseks palgalised inspektorid ametisse pannud ja andwat korratute maksjate „häbiposti“ panemiseks isegi erilist sõimulehte välja.

— „Kaja“ teeb eeltööd annetuste kogumiseks endistele tsaari kuberneriidele Korostowskile ja Werewkinile, kes Poolas suures puuduses elawat ja ootab Hispaaniasse kuningat tagasi.

Lihtsam oleks ju Korostowskit ja Werjewkinit jälle ametisse panna, küll nemed siis ka isakese tsaari jälle, kuigi ainult Eestis, pukile upitaksid.

— Eesti sotsfaschistide potipõllumeeste walitsus olla 2 tuh. ha maad leidnud, põllutöökoolide häwitamise arwel.

— Eestimaa mõisnikkude krediitseltsi pole senini likwideerida suudetud, nüüd muudetakse pisut tema nime.

Mine tea, tulewad ehk weel mõisnikud tagasi!

— Sotside lehenäru leiab, et N. Liidu 5-aasta plaan ikka tõesti teostatakse ja — interwentsiooni sepitsemisel sotside internatsionaali poolt „seda vähem alust on!“

Et see alus sotslistel närukaeladel sõrmede wahelt ära libises — seda me juba teame!

— Töökide „Sinine Esmaspäew“ ägab pohmelusewalus, et terrori peale waatamata osa ametiühisusi sotside käest läinud on ja weelgi ära läheb.

— Wiimastel päewadel on kolmes tollipanama protsessis kuus ametnikku türmi pistetud, altkäemaksju andjad ärimehed aga — süütuks tunnistatud.

— Eesti metsatöösturitele anti suuri soodustusi „Wene dumpingu“ puhul.

Wõta weel, mis wõib!

28. Tallinnas ja Tartus kommunistlisi lendlehti laotatud, laotaja Aleksei Botini peale awasid Tartu kaitsepolitseinikud tule, teda surmawalt haawates.

— Iwan Repin kaitsepolitsei prowokatsiooni tagajärjel 3 a. türmi mõistetud, kui „salakuulaja“.

— Tartu laenu-hoiu ühisuses 350 tuhat krooni puudujääki leitud.

— Krenholmis 200 töolist kodu haiged, sama lugu on kalewi ja linawabrikutes, sotside autoriteetsel tunnistusel olla neil „seedimine rikked, mis tingitud rasketest töötingimustest ja alatoitlusest“.

Narwa kalewiwabrikus on tööline harilikult ühe nädala töös, teise kodus, nii oli see terve talwe wältel, töölised on kõik wõlgades.

— Kindral Larka ja adwokaat Sirk esitawad lorikogule rahwaalgatuse korras seaduse eelnõu rahwahääletuse ja rahwaalgatuse korra muutmiseks, et otsuseid läbi wiia wõida lihtsa häälteenamusega.

Muidu ei saa ju faschistlise korra sissewiimist wäliselt kuidagi õigustada.

— Raudteelaste liidu kongress heitis rohelise lipu kolikambrisse. Sotsid tahawad ju praegu kangesti — punased olla.

— Pärnu pagariärid lasewad söögi eest töötawatel ja tänawale lubata kauplemise saadetud õpilastel ka politsei trahwe maksta.

— Sitsi wabrikus 40 töolist wallandatud.

— Sindis 3 kuuga 400 töolist lahti lastud.

30. Taitu hädaabitöölised wõitnud.

— Tartus olla arreteerimisi toimetatud, nuhid räägiwad midagi terroristlistest aktidest, mida nad ise prowotseeriwad.

— Sotsid algawad walimiseelseid manöwreid, nad on ise eneste meestele walitsusesse „nõudmise“ esitanud turwast ja hagu, isegi tööd maatõõrahwale maksuta anda.

Agitaatori lehekülg

Kõdunewa kapitalismi majandusline kriis süweneb

Malmitoodang kapit. maadel (tuh. tonnides):

	1930. a. I. poolaasta	1931. a. I. poolaasta	Wähenemine 1930. a. wõrreldes prots.
Inglismaa . . .	3720	2006	46,1
P.-A. Ühisriigid	18261	11105	39,2
Saksamaa . . .	5505	3291	40,2
Prantsusmaa .	5097	4391	13,8
Belgia	1856	1555	16,2

Päewane malmitoodang langes **Saksamaal** 1931. aasta juulikuus 17400 tonnini 38800 tonni asemel 1929. aastal.

Terasetoodang (tuh. tonnides):

	1930. a. I. poolaasta	1931. a. I. poolaasta	Wähenemine 1930. a. wõrreldes prots.
Inglismaa . . .	4361	2650	39,2
P.-A. Ühisriigid	23751	15258	35,8
Saksamaa . . .	6478	4545	29,8
Prantsusmaa .	4728	4094	13,4
Belgia	1175	996	15,2

Päewane terasetoodang Saksamaal langes juulikuus 1931. aastal 29700 tonnini 54300 tonni asemel 1929. aastal.

*

Inglismaal töötasid 1. juulil 1931. a. 76 rauasulatamise ahju, seisid aga kriisi tõttu 258 ahju. P.-A. Ühisriikides töötasid — 91, seisid — 219.

P.-A. Ühisriikide terasewabrikute koormatus on kõigest 34 prots. nende walmistuselisel wõimest.

*

Ilma wäliskaubandusline ringkäik

näitab samuti wähenemist kriisi tagajärjel. Nii oli see wäliskaubandus 1929. aasta I weerandaastas 64,4 mlrd. saksa marka wäärt, 1930. a. I weerandis — 56,8 mlrd. smk. ja 1931. a. I weerandis — 39,8 mlrd. smk.

Üksikute maade järgi on väliskaubanduse vähenemise pilt järgmine

Sissewedu: Wäljawedu:

Wähenemine 1931. a. I weerandis, wõrreldes 1930. aasta I weerandiga, prots.

Saksamaa	39,4	24,9
Inglismaa	25,5	36,9
Prantsusmaa . . .	15,4	27,3
Itaalia	34,4	23,2
P.-A. Ühisr. . . .	36,7	36,4
Kanada	35,9	38,0
Eesti	100	33,0
Läti	100	40,0
Poola	100	31,0

Nagu sellest arwustikust näha, on kapit. riikide väliskaubandus ühe aasta jooksul um. ükskolmandiku wõrd langenud. See tähendab aga ka tootmise vähenemist ligikaudu samas ulatuses, tähendab ületoodangut, tööliste wallandamist ja töölitseklassi wiletsuste ennekuulmatut suurenemist.

*

P.-A. Ühisriikides oli 1931. a. esimese poole jooksul 684 panga pankrotti jäämist. Nende pankade kapitalide kogusumma oli 454 miljoni dollarit (s.o. um. 900 miljoni rubla). Mõistagi, et need on peasjalikult vähemad pangad, kes kriisikeerises suurpankade ohwriks langewad ja kellele kokkuwarisemine peasjalikult puudutab wäikeste rahasummade hoidjaid, — linna wäikekodanlust, talupoegi, ka töölisi. Töörahwa kulul täidawad pangahärrad kriisipäewil oma taskuid.

*

Saksamaal on praegu üle 4 miljoni töötatöölist. Wäike osa neist saab näljapenne toetuseks. Kuna samal ajal toetust (pensiooni) saawad Saksa riigilt 1753 keiser Wilhelmi aegset kõrgemat ohwitseri kogusummas aastas 21.359.000 marka. Keskmiselt saawad need imperatoriaegsed kuld-pagunimehed „wabariigilt“ aastas pensiooni 11—17.000 marka.

Peale selle saawad Wilhelmi aegsed keskmise aukraadiga ohwitserid samasugust toetust aastas üldse 210 miljoni saksa marka.

Nende meeste taskuhuwe saksa kodanlus muidugi ei puuduta, aga tööliste turjal kokkuhoidmiseks antakse iga mõne päewa järgi uus dekreet wälja. Majandusline kriis ja kodanluse poliitika on töölisteklassi wiletsuse wiinud niikaugele, et Saksamaal enesetapmised massilise iseloomu wõtawad. On olnud kümnete kaupa ka alla 14 aastaste laste enesetapmisi majanduslise wiletsuse tagajärjel.

*

1931. aasta esimese poole jooksul on Saksa töölisteklassi üldine palgasumma kodanlise majandusteadlase Kutschinski arwlemise järgi langenud 4,1 miljardi saksa marga wõrd.

Keskmine Saksa tööliste palk on ametlikkude andmete järgi 30 marka nädalas (um. 15 rbl.). Tekstiiltööstuses on keskmine palk aga 19,5 mk. nädalas.

*

Poola walitsus töötas välja seaduse-eelnõu, mille järgi Poolas nendegi tööliste jaoks kes weel töötawad (um. 50% kõigist Poola töolistest) pannakse maksma kolmepäewane töönnädal. See tähendab, et tööline teeb nädala kuuest päewast kolm päewa tööd ja saab selle eest kolmepäewa palga, kuna tööline ise ja ta perekond kolmepäewa palgaga peawad seitse päewa ära elama. Rääkimata muidugi neist, kes hoopis tööta.

*

P.-A. Ühisriikides on üle sajatuhande töölise meie walitsuse esitustelt luba palunud NSWLiitu tööle tulla. Need on kõik peaasjalikult oskustöölised. 6 tuhat lubapalwet on rahuldatud ja rahuldamisel.

Samasuguseid soowiawaldusi on ka teistel kapit. maadel tuhandete kaupa. Rahwuswaheline töolisteklass weendub ikka enam, et ainult NSWLiit on maa, kus pole tööpuudust, kus on tööjõu puudus ja kus proletariaat on ise oma riigi peremees, kuna tal kapit. maadel peale nälja ja wiletsuse muud loota pole.

*

NSWLiitu tulid tagasi ligi kakssada rootsi talupoegade perekonda, kes ennem aastakümneid Wenemaal elanud ja 1929. aastal kulakute ja pappide kihutustöö tagajärjel Rootsi läksid.

Tagasitulles awaldasid nad üleskutse, milles räägiwad, et südamest kahetsewad oma rumalat tegu 1929. a. ja et nad nüüd ise oma silmaga nägid, mis tähendab kapitalistiline kord talurahwale. Selle kahe aasta jooksul, mis nad Rootsis olid, kannatasid nad seal äärmist wiletsust, — olid näljapalga eest sulasteks kulakute ja mõisnikkude juures jne. Lõpuks tänawad nad nõukogude walitsust selle eest, et ta lubas neid NSWLiitu tagasi tulla, kus nad kindlalt tahawad ühistöö alusel sotsialismi ehitamisele põllumajanduses kaasa aidata.

*

Rumeenias on maksmas Rootsi wabrikandi Kreugeri tikumonopol ja nüüd on seal tuletikud nii kallid, et talurahwas enam tuletikke osta ei jaks. Külades peetakse taludes kordamööda koldes „igawest tuld“, kust teised talud siis igapäew tuld wiimas käiwad.

*

Kui kapit. maadel töölised ja töötawad talupojad majanduslise wiletsuse pärast alati enesetapmisele on sunnitud minema, sest et neil kapitalistliselt riigilt ja omawalitsuselt elamistwõimaldawat toetust loota pole, siis leiawad needsamad kapit. riigid määratud rahasumme sõja etewalmistamise jaoks. Nii olid Prantsusmaa, Inglismaa, P.-A Ühisr., Itaalia ja Jaapani sõjaministeeriumite eelarwed kokku järgmised:

1914. aastal	—	1182	miljoni	dollarit.
1923.	„	—	1828	„
1928.	„	—	2167	„
1930.	„	—	2324	„

(1 dollar on um. 2 rubla)

*

Kuiwamaa sõjawägede suurus oli:

	1913. a.		1931. a.
Prantsusmaal . . .	546	tuhat inimest	818 tuhat inimest
Inglismaal	516	" "	780 " "
Itaalias	264	" "	773 " "
P.-A. Ühisriik. . .	226	" "	585 " "

*

Õhulaewastiku suurus:

	1./I 1931. a.		1923 a.
P.-A. Ühisriikides	3000	aeroplaani	754 aeroplaani
Prantsusmaal . . .	2800	"	1542 "
Inglismaal	2400	"	662 "
Itaalia	1500	"	ei tea
Poolal	1000	"	126 "
Jaapanil	1000	"	548 "
Hispaania	800	"	395 "
Teistel riikidel vähem.			

Üldse kokku: 14900 aeroplaani.

4998 aeroplaani.

Ka omadusliselt on praegused aeroplaanid palju niiõelda võimsamad. Nad tõstavad palju suurema koorma üles kui 1923. aastal, tõusevad kiiremini õhku, lendavad kõrgemal, tegewusraadius on suurem jne.

*

P.-A. Ühisriikide jalaväe diwiisi sõjaaegne koosseis:

	1914.	1930-31. a.
Inimesi	20000	23000
Kuulipildujaid . . .	24	1644
Suurtükke	36	146
Tanke	—	24
Autosid ja mootor- rattaid	—	905

Nagu näha pole diwiis inimeste arvult palju kaswanud, kuid ta tehniline võitlusvõime ja liikumisekiirus on tõusnud mitmekümne kordselt.

Siin peab silmas pidama ka seda, et 1914. aastal lasi püss minutis 10–12 pauku, kuna praegune poolautomaat püss teeb minutis 50–100 pauku. Prantsuse tankide kiirus oli 1918. aastal 7 klm tunnis ja tegewusraadius 80 klm. Praegu on tanki tunnikiirus 30–35 klm ja tegewusraadius 130 klm (Vickersi tankil on need arvud wastawalt isegi 45 ja 400).

Ja seda kõike nimetawad kapitalistid ise „rahuarmastuseks“! Seda kõike tehakse „rahu heaks“! Need arvud näitawad, missugused on n.n. wäewähendamise konwerentside tegelikud tagajärjed.

*

Hispaania „wabariikline“ walitsus teostab järgmist „maareformi“ (s. o. mõisnikkudelt maa äravõtmist): Iga mõisnikule jäetakse alles —

400 hektarit metsa ja heinamaad,
300 „ maad terawilja jaoks,
100 „ maad wiinamarja-aedade jaoks.

„Kõlbmata“ maad muidugi veel peale selle.

Kui seda „maareformi“ võrrelda sellega, mida tegi nõuk. walitsus 1917. a. oktoobris, kus ta mõisnikkudelt ja muudelt suurmaaomanikkudelt tasuta wiimase kui maalapi ära võttis, siis näeme, mida tähendab niinimetatud „demokraatline wabariik“ talurahwale.

*

Ilma kullatagawara miljonites saksa markades:

	1./I 1931. a.	15./VIII 1931. a.	Suuren. + Wähen. —
Kogu ilma	48340	52044	+ 3703
P.-A. Ühisr.	19281	20792	+ 1510
Prantsusmaa	8812	9630	+ 818
Inglismaa	3029	2723	— 306
Saksamaa	2281	1487	— 860

jne.

Siin näeme kulla koondumist P.-A. Ühisriikidesse ja Prantsusmaale, kuna Inglismaa ja Saksamaa kullatagawarad kokku sulawad mis ühenduses nende riikide majandusliste raskustega ja mis neid raskusi omakord süwendab. Teatawasti püüab Prantsusmaa sihilikult Inglismaa ja Saksamaa kulda oma kätte koguda, et sel teel neid maid oma majanduslise ja poliitilise mõju alla saada.

*

Saksamaal korjati hiljuti müügilt ära Lenini saksakeelne teostekogu V köide (Pariisi kommuunast), mida senini 1½ aastat wabalt müüdi. See näitab saksa kodanluse kabuhirmu rewolutsioonilise teooria, marksismileninismi ees, mis Saksamaa proletariaadile näitab teed wõidule.

*

Esimised nõuk. wabrikuis tehtud mootorrattad (6 tk.) tegid hiljuti eksami hiilgawalt läbi. Nad sõitsid ilma ühegi wigastuseta ühtesoodu ära 5000 klm, sellest 3000 klm külawaheteid mööda. Wälismaa mootorrattad (Harley-Davidson j.t.) jäid teel wigastuste tõttu maha, — murdusid raamid jne.

Meie tehnika hakkab mõnel alal juba kapitalistlistele maadele järele jõudma ja ka mööda minema.

Hind 40 kop.

Ответственный редактор: Г. Пегельман
Технический редактор: Каротам

Издание № 67. Дано в производство 3-IX 1931 г.

Подписано к печати 22-IX 1931 г. Формат 74×105. 1⁵/₈ бум. листа
Кегль 10. 126144 знаков + обложка 15768 знаков. Всего 220.752 знаков.

Классовая борьба № 133—134.

На эстонском языке.

Издательство „КЮЛЬВАЯ“, Ленинград 31, улица 3-го Июля, дом № 48.

Ленингр. Областлит. № 20732. — Тираж 1000. — Заказ № 1982.

Типография „Кюльвая“, ул. Дзержинского, 49.